Zwolle

Onderzoeksrapport

Wijkbudgetten:
meer zeggenschap naar inwoners

Wijkmanagement
Gemeente Zwolle
Marieke Ekenhorst

Mei 2024

Inhoudsopgave

SAMENVATTING RAPPORT **4**

INLEIDING **5**

H1. CONTEXT ZWOLLE **7**
1.1 COALITIEAKKOORD 7
1.2 OMGEVINGSVISIE 7
1.3 HANZA! PARTICIPATIEAANPAK 7
1.4 BEGROTING 7
1.5 MENSELIJKE MAAT 7

H2. METHODOLOGIE **9**
2.1 ONDERZOEKSMATRIX 10

H3. BESCHIKBARE WIJKBUDGETTEN IN ZWOLLE **13**
3.1 DEFINIËRING EN OVERZICHT WIJKBUDGETTEN 13
3.2 HISTORIE ZWOLLE & LESSEN UIT DE ZWOLSE PRAKTIJK 15
3.3 WIJKBUDGETTEN WIJKMANAGEMENT 17
3.4 GELDSTROMEN VANUIT BEHEER EN ONDERHOUD 21
3.5 WIJKBUDGETTEN MAATSCHAPPELIJKE ONTWIKKELING 24
3.6 OVERIGE WIJKBUDGETTEN GEMEENTE ZWOLLE 24
3.7 WIJKBUDGETTEN IN ZWOLLE SAMENGEVAT 25

H4. INVENTARISATIE IN DEN LANDE **25**
4.1 POSITIE VAN ZWOLLE 26
4.2 EEN RONDJE NEDERLAND 27
4.3 OVERZICHT WIJKBUDGETTEN ZWOLLE, ARNHEM, NIJMEGEN, APELDOORN EN DEVENTER 29
4.4 MAPPING IN THE MAKING 32
4.5 GELEERDE LESSEN IN DEN LANDE 36

H5. TOEKOMSTPERSPECTIEF **37**

H6. CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN **41**
Aanbeveling 1: Experiment Platform Bewonersinitiatieven 42
Stappenplan Platform Bewonersinitiatieven 42
Aanbeveling 2: Evaluatie MijnWijk 43
Aanbeveling 3: Maak meer slimme koppelingen 44

REFLECTIE **45**

BIJLAGE I. WIJKMANAGEMENT ZWOLLE **46**

BIJLAGE II. BEWONERSINITIATIEF CELEBESSTRAAT **47**

BIJLAGE III. MEER JAREN OPGAVE PROGRAMMERING (MJOP) **48**

LIJST MET TABELLEN EN FIGUREN

Tabel 1. Overzicht wijkbudgetten Zwolle in 2024 13
Tabel 2. Beknopt overzicht wijkbudgetten wijkmanagement 2024 18
Tabel 3. Overzicht wijkbudgetten Zwolle, Arnhem, Nijmegen, Apeldoorn en Deventer in 2024 30

Figuur 1. Onderzoeksmatrix wijkbudgetten 11
Figuur 2. Schematisch overzicht wijkbudgetten Zwolle 25
Figuur 3. Zoek de verschillen 33
Figuur 4. Tijdlijn integrale MJOP 39

SAMENVATTING RAPPORT

Wij hebben een verkenning uitgevoerd over de wijkbudgetten in Zwolle. Hierbij zijn geldstromen die landen in de wijk en waar inwoners aanspraak op kunnen maken in kaart gebracht. Het doel van wijkbudgetten is het creëren en in stand houden van vitale wijken, waarbij er meer verbinding is onder buurtbewoners, eigenaarschap voor de eigen woonomgeving ontstaat en zo mogelijk inwoners uit hun isolement worden getrokken. Wijkbudgetten dragen bij aan het versterken van zeggenschap en eigenaarschap van inwoners over hun directe leefomgeving.

Het onderzoek vergelijkt ook de situatie van Zwolle met vier andere gemeenten: Apeldoorn, Nijmegen, Arnhem en Deventer. Elke gemeente gaat anders om met wijkbudgetten en betrekt inwoners op andere wijze. Uit deze vergelijking blijkt dat Zwolle het relatief goed doet, maar dat er wel manieren zijn om inwoners meer (directe) zeggenschap te geven. Ook valt op dat Zwolle, in vergelijking tot de andere gemeenten, weinig budget tot haar beschikking heeft. Het onderzoek sluit af met drie aanbevelingen:

I. Start een experiment: Platform Bewonersinitiatieven
Dit experiment start in één of twee wijken van Zwolle. Voorlopig wordt gedacht aan Zwolle Zuid en/of Holtenbroek. Onder begeleiding van wijkmanagement kan dit experiment worden uitgerold, waarbij inwoners meer (directe) zeggenschap krijgen over een deel van het wijkbudget. Stap één in dit experiment is een uitvraag doen via het Burgerpanel om te checken of inwoners daadwerkelijk meer zeggenschap willen over het wijkbudget. Een volledig stappenplan vindt u onder de aanbeveling (Hoofdstuk 6, pp. 42-43).

II. Evalueer MijnWijk onder gebruikers
MijnWijk is een online platform dat wordt gebruikt als communicatiemiddel tussen wijkmanagement en inwoners. Via het platform kunnen bewoners initiatieven aandragen vanuit de straat, buurt of wijk. Tegelijkertijd delen wijkregisseurs nieuws over de vorderingen van een bewonersinitiatief op dit platform. Om te onderzoeken of dit platform toegankelijk is en wat de mogelijke verbeterpunten zijn, raden wij aan om een evaluatie te starten onder de gebruikers van dit platform: inwoners van Zwolle! Na afloop van deze evaluatie kan worden gekeken hoe dit platform te verbeteren. Het is van belang om deze evaluatie door een extern onderzoeksbureau te laten uitvoeren in samenwerking met wijkmanagement.

III. Maak meer slimme koppelingen in budgetten
De reorganisatie van het Fysiek Domein en de nieuw gecreëerde afdeling Stadsbeheer en Vitale Wijken biedt momentum om de geldstromen nog eens tegen het licht te houden. Er worden al slimme koppelingen gemaakt in budgetten, maar dit gebeurt nu vaak ad hoc en er liggen kansen om dit meer structureel te organiseren. Slim koppelen betekent budgetten samenvoegen waar mogelijk, of overhevelen naar een andere plek binnen de organisatie. Dit zorgt voor ‘ontkokering’ (ook wel ‘ontschotten’ genoemd) en moet uiteindelijk zorgen voor meer integraliteit en transparantie. Het grootste doel bij slim koppelen van wijkbudgetten is dat het eenvoudiger wordt voor inwoners waar en hoe zij zeggenschap kunnen hebben over het wijkbudget.

INLEIDING

Voor stadsdeel Zwolle-Zuid zetten we bij projecten zoveel mogelijk in op de uitgangspunten ‘groen, gezond en ontmoeten’. Meer praktisch: hoe zorgen we dat we de (vele) groene buitenruimte in de wijken beter benutten voor waardevolle ontmoetingsplekken waar bewoners letterlijk en figuurlijk voor in beweging komen - goed voor lijf en leden. Tijdens het laatste Buurt-voor-Buurtonderzoek is het belang daarvan nog duidelijker geworden en zien we ook een grotere verwijdering tussen oudere en jonge wijkbewoners. In samenspraak met hen is de komst van een pumptrack als wijkopgave benoemd. Zo’n verharde fietsbaan kan onder beheer van wat oudere bewoners door alle generaties benut worden als waardevolle, sportieve ontmoetingsplek in de wijk die generaties op positieve wijze verbindt. We zoeken samen met de initiatiefnemers naar slimme manieren om groot draagvlak in de wijken en bij de gemeente vinden en om ook zelf een deel van de financiering te organiseren. Uiteindelijk zal een deel van de financiering wel bij de gemeente(raad) vandaan moeten komen omdat de bewonersbudgetten niet toereikend zijn voor dit mooie initiatief.

De pumptrackbaan is een prachtig voorbeeld van een breed gedragen bewonersinitiatief. Inwoners zijn zelf naar de gemeente toegestapt met een ludiek idee en dit balletje is gaan rollen. Met de inzet van wijkmanagement, maar ook wethouders en de raad, wordt dit plan nu verder uitgewerkt.

Dit onderzoeksrapport gaat over budget dat vanuit de gemeente beschikbaar is voor bewonersinitiatieven. Het College van burgemeester en wethouders heeft in het Coalitieakkoord toegezegd te onderzoeken “hoe wijken meer invloed kunnen krijgen op de besteding van wijkbudgetten.” Dit onderzoek draagt hieraan bij en heeft als centrale vraag: *In welke mate hebben bewoners invloed op de besteding van wijkbudgetten en in hoeverre kan dit worden uitgebreid?*

Doel van het onderzoek
Dit onderzoek is een verkenning naar wijkbudgetten en de invloed van bewoners hierop (bewonersinvloed). Hierbij is het eerste doel: in kaart brengen van de stand van zaken ten aanzien van de mate van bewonersinvloed op de huidige wijkbudgetten in Zwolle. In andere woorden: over welke wijkbudgetten beschikt gemeente Zwolle en wat is de mate van zeggenschap van inwoners over deze budgetten? Tevens inventariseert dit onderzoek in vier andere gemeenten welke wijkbudgetten daar beschikbaar zijn en hoe men daar invulling geeft aan de invloed van inwoners op de besteding van de wijkbudgetten. Na deze vergelijking (Hoofdstuk 4) volgt de conclusie en aanbevelingen van dit onderzoeksrapport.

Van participatieve inwoners naar een participatieve overheid?
Wijkbudgetten kunnen deel uitmaken van een participerende overheid. Op dit moment is de overheid vooral faciliterend en vragen wij (als gemeente) inwoners om mee te denken of mee te doen. Maar als wij meer inwoners willen bereiken en ook meer zeggenschap willen geven, dan is het een mogelijkheid om als overheid te gaan participeren. Door meer budget beschikbaar te stellen aan inwoners, binnen bepaalde kaders en spelregels die je hen meegeeft, kun je als overheid gaan participeren in plannen van inwoners. Dit rapport onderzoekt de situatie in Zwolle en kijkt in andere gemeenten hoe zij wijkbudgetten vormgeven. Hier kunnen we lessen uit trekken om zo te kijken waar we als Zwolle naartoe willen.

Bewonersinvloed

Invloed van bewoners kun je zien als een glijdende schaal van weinig/geen invloed, tot grote invloed en betrokkenheid. Bij een beperkte invloed, kun je denken aan een idee van bewoners dat aansluit bij gemeentelijk beleid en waardoor een bewonersinitiatief aanspraak kan maken op een specifiek subsidiebudget. Hierbij participeren inwoners in overheidsbeleid.
Maar, andersom is ook denkbaar: er is een specifiek budget beschikbaar en het is aan de inwoners om zorgvuldig te kiezen hoe dit geld het beste kan worden besteed binnen een bepaald kader. Een ultiem (landelijk) voorbeeld hiervan is de burgerbegroting. Een burgerbegroting is een besluitvormend proces waarin inwoners meedenken en onderhandelen over het verdelen van een deel van de gemeentebegroting. Daardoor komen inwoners dichter bij de besluitvorming van de gemeente te staan. Een burgerbegroting is een maximale vorm van zeggenschap. Hierbij is het vertrekpunt de prioriteiten die bewoners zien bij hun wijk en is de vraag in hoeverre de overheid zich hieraan aan kan passen. In dit scenario participeert de overheid en wordt er duidelijk gewerkt ‘van buiten naar binnen’. Een klassiek voorbeeld is Antwerpen; deze stad startte al in 2014 met een burgerbegroting. Inwoners van de stad kunnen jaarlijks 10% van de gemeentelijke begroting inzetten voor thema’s en projecten die zij belangrijk vinden.

Zeggenschap

De wens tot meer bewonersinvloed op wijkbudgetten vindt vaak zijn basis in de wens tot meer zeggenschap van inwoners. Dit raakt aan eigenaarschap van bewoners, over hun straat, buurt, wijk en leefwereld. Tegelijkertijd is het ook een formele term, waarin een gemeente zeggenschap heeft over de openbare ruimte (tot op zekere hoogte). Voor een gezond leefklimaat en goede leefbaarheid in de wijken is het belangrijk om als gemeente in te zetten op het ontwikkelen van eigenaarschap bij bewoners. Hier is Zwolle volop mee bezig, middels allerlei bewonersinitiatieven en participatietrajecten (bijv. Hanza, maar ook het Burgerpanel en het Burgerberaad). Tegelijkertijd is het belangrijk in een steeds sneller veranderende samenleving om als gemeente niet alle controle uit handen te geven. Een zekere mate van regie en sturing is zeer wenselijk. Een gemeente dient ten slotte het algemeen belang. Dit vraagt om sturing, aangezien verschillende, soms conflicterende belangen zorgvuldig afgewogen moeten worden. De bredere vraag die voorligt rondom het thema ‘wijkbudgetten’ is dan ook: hoe veel durf, wil en kan je als gemeente uit handen geven?

H1. Context Zwolle

Dit hoofdstuk gaat in op de context van gemeente Zwolle waarin dit rapport is geschreven. Er spelen diverse ontwikkelingen in de stad, die allemaal meespelen en invloed hebben op het thema ‘wijkbudgetten’. Daarom volgt hier een rijtje met de meest relevante achtergrondinformatie.

1.1 Coalitieakkoord

Zwolle staat voor de nodige uitdagingen op het gebied van kansenongelijkheid, woningbouw, de klimaatcrisis en de groeiopgave van Zwolle. Wij zien deze uitdagingen met vertrouwen tegemoet. Omdat we vertrouwen hebben in de kracht van Zwolle en de Zwollenaren. Uitgangspunt is dat we het samen doen. Dat betekent ruimte creëren voor verbinding en ontmoeting (Coalitieakkoord, p. 7).

1.2 Omgevingsvisie

Met het oog op de huidige Omgevingsvisie en de daarbij behorende inbreidingsopgave voor de stad, komt er de komende jaren veel op Zwolle af. De stad gaat flink veranderen, er komt veel woningbouw bij op diverse aangewezen locaties. Hierbij is er veel aandacht en energie voor de “nieuwe stad”; de stad van de toekomst. In de uitvoering staat dit soms op gespannen voet met de bestaande stad. De inbreidingsplannen verhogen de druk op de bestaande stad. Mede omdat het komen tot vitale, solidaire, gezonde en duurzame stadsdelen ook een belangrijke ambitie is, is het hierbij van groot belang om na te denken wat dit betekent voor de positie van bewoners voor hun directe leefomgeving.

1.3 Hanza! Participatieaanpak

De gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders vinden een goede samenwerking met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties van groot belang. Daarom heeft Zwolle in 2023 de participatieaanpak Hanza! ontwikkeld. Deze aanpak is niet vrijblijvend en is een afspraak tussen gemeente, maatschappelijke organisaties, ondernemers en inwoners. Hanza! bestaat uit drie fasen die elk gevolgd worden met een go/no go moment. Als de Zwolse participatieaanpak onvoldoende zorgvuldig is uitgevoerd, dan wordt (een deel van) het proces opnieuw uitgevoerd. In Hanza! staan de spelregels beschreven, maar ook de rollenverdeling en het spelverloop. Dit moet ervoor zorgen dat participatie breed gedragen wordt door de gemeente en andere betrokken partijen, waaronder inwoners.

1.4 Begroting

Er schuilt veel kracht in de stad. Inwoners werken samen met ons aan levendige en vitale, toekomstbestendige wijken. Die samenwerking doen we wijkgericht. Dat wil zeggen dat we in een concreet afgebakend gebied integraal samenwerken met inwoners en organisaties actief in dat gebied, waarbij we de leefwereld van de bewoners en de ‘energie’ in gebieden verbinden met de opgaven waar de stad voor staat. Uitgangspunt daarbij is: doen wat een gebied nodig heeft. Dat laat ruimte voor maatwerk. Inwoners van Zwolle moeten ervan overtuigd zijn dat hun inzet voor de publieke zaak ertoe doet en het verschil kan maken. Inwoners hebben bij gebiedsopgaven positie aan de voorkant, weten zich partner bij de uitvoering ervan en krijgen mogelijkheden voor vernieuwende maatschappelijke initiatieven (uit Begroting, Fysiek Domein, 7.1.1 Gebiedsopgaven).

1.5 Menselijke Maat

In de zomer 2023 heeft onderzoeksbureau Purpose een rapport opgeleverd over het ‘Vertrouwen in gemeente Zwolle’. Eén van de aanbevelingen uit dit rapport luidt: “Verbind alle

initiatieven die al lopen rondom de menselijke maat binnen de gemeente”. De gemeente is intern op diverse terreinen bezig met de ‘menselijke maat’, alleen de eenheid ontbreekt, aldus het rapport. Daar wordt inmiddels hard aan gewerkt. Ook in dit onderzoek blijkt de menselijke maat belangrijk. Door bewoners meer ruimte te geven om hun initiatieven te ontplooien, speel je als gemeente in op behoeften van inwoners. Deze manier van werken wordt aangemoedigd én is al jaren de norm binnen het team wijkmanagement. In de transitie menselijke maat, concludeert Purpose: Geef wijkmanagement meer ruimte om de kracht in wijken te stimuleren en samenwerking in de wijk te vergroten.

H2. METHODOLOGIE

Voor dit onderzoek zijn interviews afgenomen binnen en buiten gemeente Zwolle. Allereerst is er gekeken naar een interne verbreding binnen de organisatie. Vertrekpunt: welke budgetten landen er in de wijk? En welke budgetten die in de wijk landen, zijn interessant vanuit bewonersperspectief? Kortom: op welke budgetten kunnen inwoners nu aanspraak maken? Hierbij is uitgegaan van de huidige situatie. Binnen gemeente Zwolle is gesproken met:

- Wijkmanagement (afdeling Stadsbeheer en Vitale Wijken)
- Beheer en onderhoud (afdeling Stadsbeheer en Vitale Wijken)
- Maatschappelijke Ontwikkeling
- Programma Energietransitie
- Programma Klimaatadaptatie en Team Klimaat Actief

Vervolgens is er gekeken naar partners en inwoners in de wijk. Hiervoor zijn gesprekken gevoerd met Travers Welzijn, die nauw samenwerkt met diverse partners en inwoners in Zwolle.

In het kader van de discussie rondom de burgerbegroting en bewonersinvloed is gesproken met expert Joop Hofman. Joop Hofman is echt een ontwikkelaar op dit gebied. Hij is gesprekspartner voor verschillende Ministeries, Waterschappen en diverse gemeenten als het gaat om inwonersparticipatie. Hierbij is hij vooral bezig met de vernieuwing van de (lokale) democratie. Joop Hofman gaat uit van de kracht van inwoners en gemeenschappen. Dit vergt een nieuwe manier van werken en denken vanuit overheidsinstanties. Vertrouwen in inwoners – en samen processen vormgeven – is leidend in het werk van Joop Hofman.

Daarnaast is er een verkenning uitgevoerd in den lande. In dit onderzoek is ervoor gekozen om ook te inventariseren wat er elders in Nederland gebeurt op het gebied van wijkbudgetten. Hoe besteden andere gemeenten deze budgetten? En op welke mate kunnen bewoners invloed uitoefenen op deze geldstromen die landen in de wijk? Voor dit onderzoek zijn de volgende gemeenten met elkaar vergeleken:

- Apeldoorn
- Arnhem
- Nijmegen
- Deventer

Deze gemeenten zijn geselecteerd op basis van vergelijkbare grootte (inwoneraantal tussen de 100.000-180.000) en geografische ligging; in de relatieve nabijheid van Zwolle. Ook zijn al deze gemeenten bezig met de vraag hoe wijkgericht (en gebiedsgericht) werken goed vorm te geven. Per gemeente is bekeken welke wijkbudgetten zij tot hun beschikking hebben. Hiervoor zijn gesprekken gevoerd met wijkmanagement (elders ook wel: gebiedsmanagement of wijkregisseurs genoemd), aangezien zij doorgaans wijkbudgetten beheren. Om tot een goede analyse te komen, maakt dit onderzoek gebruik van een onderzoeksmatrix. Deze matrix wordt hieronder toegelicht (zie 2.1).

Reorganisatie

De afdeling ‘fysiek domein’ van gemeente Zwolle bevindt zich op moment van schrijven in een reorganisatie. Dit onderzoek loopt van oktober 2023 tot en met mei 2024. In deze periode zijn er naamswijzigingen doorgevoerd, passend bij de reorganisatie. Het onderzoek neemt als

vertrekpunt de namen van de afdelingen en teams op het moment van publicatie. Dit zorgt ervoor dat de uitkomsten zo relevant en actueel mogelijk zijn en daarmee het meest bruikbaar.

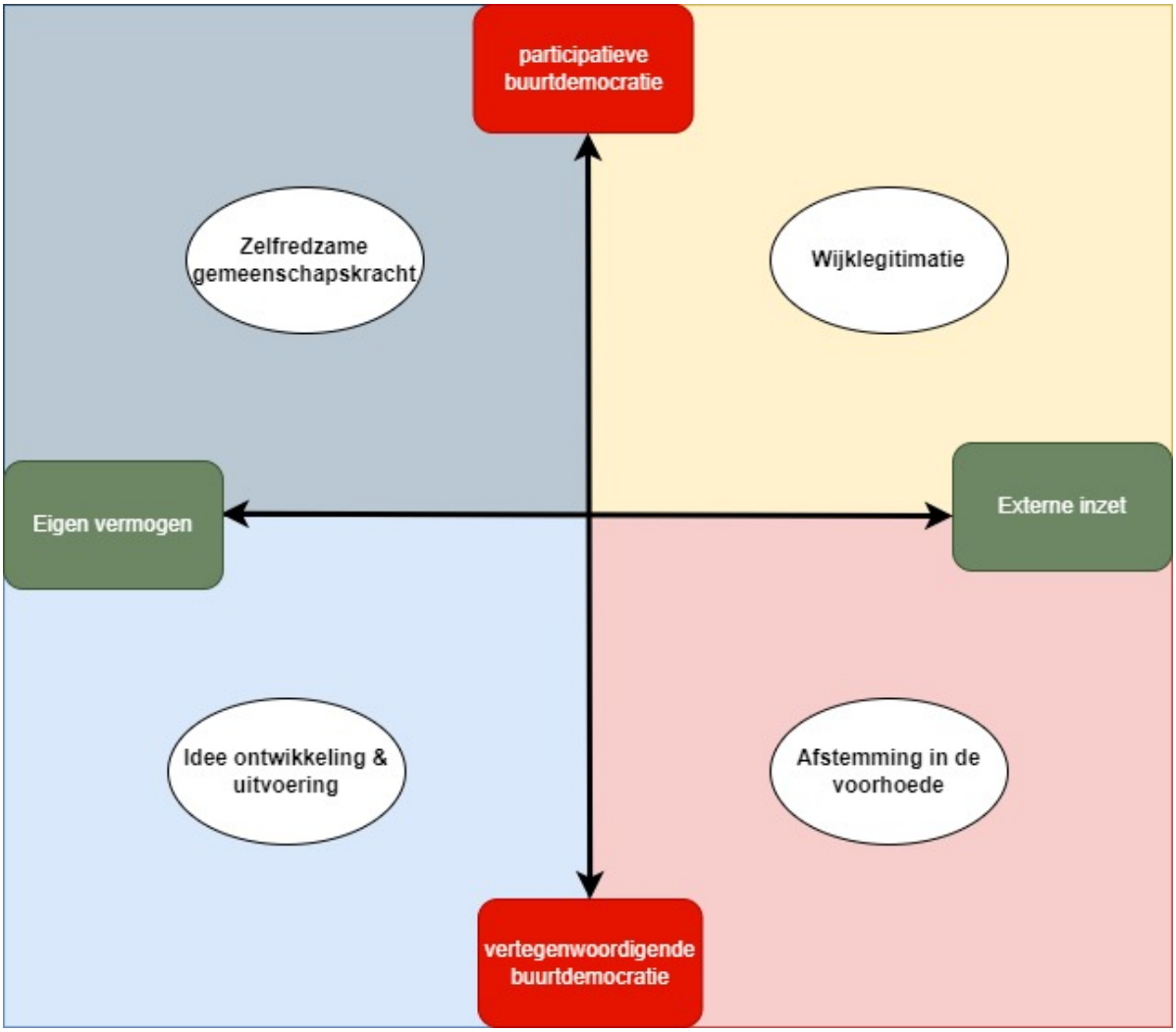
De nieuwe afdeling ‘Stadsbeheer en Vitale Wijken’ is opdrachtgever van dit onderzoek. Het is een bewuste keuze geweest om grens overstijgend te werk te gaan en gemeente-breed te kijken naar welke budgetten landen in de wijk én waar bewoners aanspraak op kunnen maken. Dit helpt om verkokering binnen de organisatie tegen te gaan en bruggen te slaan. Meer weten over de definitie ‘wijkbudgetten’? Lees dan Hoofdstuk 3.

2.1 Onderzoeksmatrix

Dit onderzoek maakt gebruik van een matrix om wijkbudgetten met elkaar te vergelijken. De matrix werkt volgens een principe van twee assen: de verticale (rood in model) en de horizontale (groen in model) as. De verticale as geeft het *democratisch gehalte* (mate van beïnvloeding) weer: bovenin het model is er sprake van participatieve buurtdemocratie. Hierbij hebben inwoners directe invloed op de wijkbudgetten. Onderin het model is er sprake van vertegenwoordigende buurtdemocratie. Hier hebben inwoners via een getrapte aanpak invloed op de wijkbudgetten. De horizontale as geeft de *productiekracht* weer. Dit beantwoordt de vraag wie de drijvende kracht is achter de besteding van de wijkbudgetten. Aan de linkerkant van het model ligt dit vooral bij inwoners zelf: het draait om hun eigen vermogen, waarin zij zelf oplossingen aandragen. Aan de rechterkant van het model ligt dit bij externe inzet: de gemeente, maar ook woningcorporaties, scholen, sportverenigingen en andere partijen in een wijk.

In figuur 1 is het model weergegeven. Op de volgende pagina vindt u een beschrijving per veld. Het model is een versimpelde weergave van het oorspronkelijke model, opgesteld door Joop Hofman, Radboud Engbersen en Kees Fortuin. Deze drie auteurs hebben onderzoek gedaan naar bewonersbudgetten n.a.v. het regeerakkoord ‘Vrijheid en Verantwoordelijkheid’ in 2010. Hierbij zijn de ervaringen van gemeenteambtenaren in beeld gebracht. Dit model is gemaakt om de verschillende vormen van budgetten bestemd voor inwoners inzichtelijk te maken. Op basis van het gesprek met Joop Hofman tijdens dit onderzoek, zijn enkele termen uit het model aangepast. Zo sluit het model beter aan op de huidige realiteit. In hoofdstuk 4 worden de wijkbudgetten van Zwolle, Apeldoorn, Nijmegen, Arnhem en Deventer geplaatst in dit model.

Figuur 1. Onderzoeksmatrix wijkbudgetten

Bron: Geïnspireerd op model uit publicatie “Bewonersbudgetten, wat schuift het? – Ervaringen van gemeenteambtenaren met bewonersbudgetten” (2010). Auteurs: Joop Hofman (van de Rode Wouw), Radboud Engbersen & Kees Fortuin

Beschrijving matrix:

Veld 1 (rechtsonder): externe inzet + vertegenwoordigende buurtdemocratie
De georganiseerde voorhoede van wijkbewoners en de partijen die het werk gaan uitvoeren, namelijk de voorhoede van professionals, wisselen ideeën uit en stemmen af. De budgetten zijn het best te omschrijven als adviesbudgetten voor plannen voor de wijk. Deze zijn vooral een akkoord tussen de bestaande, vaak formele, organisaties van bewoners en professionals. Het gevaar is dubbel: ze kunnen leiden tot 'bovenbaasjes'-gedrag en in het verlengde daarvan missen ze vaak de gevoelens die spelen in de wijk.

Veld 2 (rechtsboven): externe inzet + directe (participatieve) buurtdemocratie
Soms reageert de wijk op voorgenomen beleid en projecten, een andere keer begint het gesprek in de wijk met wensen, behoeftes en ambities van bewoners. Dan wordt de professionele inzet daarop budgettair ingedeeld. In de wijk is het belangrijk dat bewoners samen afspraken maken en zich inleven in wensen en keuzes van andere bewoners. De professionele krachten zoeken een wijkbrede legitimatie voor hun inzet.

Veld 3 (linksonder): eigen vermogen van de wijk + vertegenwoordigende buurtdemocratie
De gemeente stimuleert bewoners om ideeën en projecten aan te leveren of initiatieven uit te voeren. Het proces van onderlinge afweging speelt zich vervolgens grotendeels buiten hun gezichtsveld af en gebeurt vaak op basis van afwegingscriteria. Het zorgt voor duidelijkheid, maar ook afstand tussen aanpakkers en beslissers. De wat meer klassieke voorbeelden van een leefbaarheidsfonds passen hier het beste bij. Veel gemeenten, maar ook woningcorporaties, hebben dit soort mogelijkheden. In deze variant krijgen bewoners de beperkte rol van doeners. Ze worden daartoe in staat gesteld door anderen. Dat kan leiden tot een vorm van bewonersopdrachtnemerschap, iets wat op gespannen voet staat met zelfinitiatief.

Veld 4 (linksboven): eigen vermogen van de wijk + directe (participatieve) democratie
Dit is het veld van de bewonersbudgetten. Bewonersbudgetten zijn het meest effectief in het ontwikkelen van de sociale kracht van wijken. Het versterkt en verbindt sociale netwerken in de wijk, doet een beroep op de initiatiefkracht die er is, deelt dat met anderen en vergroot de eigen verantwoordelijkheid van bewoners. Het moreel eigenaarschapgevoel van de buurt en straat ontwikkelt zich in dit veld het sterkst. Het nadeel is dat het kan leiden tot autonoom wijkgedrag dat zich niet meer verbindt met de omgeving of de stad ("Wij doen het zelf en we doen het beter.").

Bron: Publicatie "Bewonersbudgetten, wat schuift het? – Ervaringen van gemeenteambtenaren met bewonersbudgetten" (2010). Auteurs: Joop Hofman (van de Rode Wouw), Radboud Engbersen & Kees Fortuin

H3. Beschikbare wijkbudgetten in Zwolle

In dit hoofdstuk leest u hoe de wijkbudgetten in Zwolle momenteel zijn georganiseerd. In dit onderzoek zijn drie typen wijkbudgetten meegenomen, die elk elders zijn ondergebracht in de organisatie. Dit zijn de wijkbudgetten van (3.3) wijkmanagement, (3.4) beheer en onderhoud, en (3.5) maatschappelijke ontwikkeling [MO] en (3.6) overige wijkbudgetten. Dit hoofdstuk sluit af met een korte samenvatting van de huidige situatie omtrent wijkbudgetten in Zwolle (3.7). Eerst volgt nu (3.1) de definiëring en een overzicht van wijkbudgetten en (3.2) een blik op de Zwolse historie en lessen uit de Zwolse praktijk.

3.1 Definiëring en overzicht wijkbudgetten

Dit onderzoek richt zich op de bewonersinvloed op wijkbudgetten. Om goed onderzoek te doen, is het allereerst van belang om een heldere definitie te hanteren.

Wijkbudgetten kunnen zowel smal, als breed gedefinieerd worden. Een brede definitie van wijkbudgetten luidt als volgt: *de geldstromen van een gemeente die landen in de wijk.* Volgens deze definitie, moeten alle geldstromen die een impact hebben op de wijken, meegenomen worden. Dit zijn onder meer geldstromen naar wijkmanagement, wijkverenigingen, sociale wijkteams, beheergelden maar ook middelen van programma's als Klimaatadaptatie, Energietransitie en Mobiliteit. Deze definitie is breed en alomvattend en biedt daardoor weinig focus. Hiermee is deze definitie niet volledig geschikt voor dit onderzoek.

Een smalle definitie van wijkbudgetten is: *budgetten die beschikbaar zijn voor bewonersinitiatieven om bij te dragen aan de leefbaarheid van hun straat, buurt en wijk.* Wijkbudgetten dragen daarmee bij aan vitale wijken. Hierbij zijn wijkbudgetten gekoppeld aan bewonersinitiatieven, waardoor er direct al sprake is van bewonersinvloed. Door deze koppeling te maken, is deze definitie geschikt voor dit onderzoek. De inzet van dit onderzoek gaat vervolgens in op: hoe is deze bewonersinvloed georganiseerd – en kan dit beter, makkelijker, of toegankelijker?

Vanuit bovenstaande definitie worden de volgende budgetten in dit onderzoek meegenomen:

Tabel 1. Overzicht wijkbudgetten Zwolle in 2024

Afdeling	Naam budget	€ op jaarbasis voor gehele stad	Doel budget
Stadsbeheer en Vitale Wijken **Team Wijk-management**	Premie op Actie	65.000	Met Premie op Actie stimuleert de gemeente inwoners om zelf initiatieven op te zetten die de leefbaarheid in een straat of buurt een opkikker geven.
	Buurtbonus	75.000	Buurtbonus voor initiatieven die bijdragen aan een oplossing voor een wijkopgave
	Bewonersinitiatie-ven buitenruimte	A) 85.000	A) Kleine, infrastructurele aanpassingen op verzoek van inwoners en

		B) 150.000; *meerjarig incidenteel tot en met 2026*	ondernemers in buurt/straat B) Faciliteren en realiseren van bewonersinitiatieven
	Initiatiefrijk Zwolle	50.000	Initiatiefrijk Zwolle voor vernieuwende, stadsbrede maatschappelijke initiatieven die de stad toekomst bestendiger maken.
Stadsbeheer en Vitale Wijken ***Team Beheer en onderhoud**	Schoon Zwolle	183.600	Subsidiëren van initiatieven die bijdragen aan reiniging en/of circulariteit van Zwolle
	Slimme koppelingen	Geen structureel budget	Efficiënter en doeltreffender werken d.m.v. ontschotten
Maatschap-pelijke Ontwikkeling	Wijkverenigingen	150.000	Ten behoeve van wijkverenigingen, zodat deze verenigingen democratisch activiteiten in de wijk organiseren en financieren.
	Jeugd- en Jongerenwerk o.l.v. vrijwilligers	98.200	Vrijwilligersorganisaties zorgen voor belangrijke activiteiten waar iedereen gemakkelijk aan mee kan doen. Deze activiteiten helpen kinderen en jongeren verder, doordat ze hier anderen ontmoeten en zichzelf beter leren kennen. Zo wordt hun gewone leven versterkt.
Ruimte, Economie en Cultuur *Ondergebracht bij de Stadkamer*	Buurtcultuurfonds	204.537	Dit fonds stimuleert Zwollenaren om met een goed cultureel idee hun buurt/wijk een stukje mooier te maken
Programma Energie-transitie	Basisfinanciering voor maatschappelijke initiatieven	150.000 *voor een periode van drie jaar*	Stimuleren van maatschappelijke bewonersinitiatieven gericht op de Energietransitie

	Bijdrage Platform Duurzaam Zwolle	100.000 *voor een periode van drie jaar*	Het Platform Duurzaam Zwolle is een vereniging voor alle bewonersinitiatieven rondom Duurzaamheid in Zwolle.

**Voorheen: 'Beheermanagement' genoemd*

De rest van dit hoofdstuk gaat uitgebreid in op de hierboven genoemde budgetten. Eerst volgt er een paragraaf over de historie van de Zwolse wijkbudgetten. Dit geeft context, laat behaalde successen zien én geeft ook aan welke lessen Zwolle al heeft geleerd.

3.2 Historie Zwolle & lessen uit de Zwolse praktijk

Zwolle heeft geëxperimenteerd met verschillende vormen van bewonersinvloed op budgetten. In de afgelopen decennia zijn er verschillende type wijkbudgetten geweest. Hieronder volgt een chronologisch overzicht:

Terug in de tijd

Vanaf de start van het wijkgericht werken (1998) is gestart met een budget bedoeld voor kleinschalige straat- en buurtinitiatieven die bijdragen aan de sociale cohesie en leefbaarheid in Zwolse straten en buurten. Dit budget werd Premie op Actie genoemd en bestaat nog steeds.

In de periode 2006-2011 waren er wijkbudgetten die toegekend werden middels verkiezingen. Er was toen een budget beschikbaar van €2 miljoen voor de gehele stad voor 5 jaar, opgebouwd uit o.a. een Rijksbijdrage vanuit het ministerie van Wonen, Wijken en Integratie en een bijdrage vanuit de woningbouwcorporaties. Zwollenaren konden een bewonersinitiatief indienen, die vervolgens werd getoetst aan de opgestelde spelregels. Door middel van verkiezingen stemden inwoners op hun favoriete bewonersinitiatief. Hierbij werd onderscheid gemaakt tussen grote (groter dan € 10.000,-) en kleine initiatieven (minder dan € 10.000,-). Ruim 50 bewonersinitiatieven zijn op deze manier uitgevoerd. Een mooi voorbeeld van één van deze bewonersinitiatieven is het park de Schellerdriehoek. In 2010 won dit park de wijkbudgetverkiezing. En met dit budget van € 78.000,- als basis hebben zij een meer dan verdubbeling aan cofinanciering georganiseerd. Daarnaast hebben zij een groot deel van het beheer 'op hun schouders' genomen. Het eigenaarschap voor het park onder buurtbewoners is daarmee groot.

In 2012 vielen de rijksmiddelen weg en was er minder budget beschikbaar, waardoor de gemeente overstapte op een stadsbudget. De €163.000 was “te klein om te knippen” en daarom gold er een stadsbrede aanpak. Dit werd ook toegekend middels verkiezingen. Het jaar daarna is het wijkbudget ingezet als jongerenbudget. Jongeren konden in de vorm van een *battle* strijden voor het beste initiatief. Van 2014-2018 werd het participatieprogramma Initiatiefrijk Zwolle in het leven geroepen. Hier werd het wijkbudget ondergebracht. Het verder verkennen van flexibel maken van budgetten bleek een ingewikkelde zoektocht. Vanaf 2018 kwam er een splitsing: Een deel van het budget ging bovenwijks naar Initiatiefrijk Zwolle. Dit budget is bestemd voor wijkoverstijgende, vernieuwende maatschappelijke initiatieven die mogelijk gewenste ontwikkelingen in de stad kunnen aanjagen. Het andere deel ging naar wijkmanagement. Sinds 2018 is wijkmanagement aan de slag gegaan met het maken van wijkopgaven en toekennen van de Buurtbonus. Dit budget is gekoppeld aan de uitkomsten van de Buurt-voor-Buurt onderzoeken en de opgestelde wijkopgaven (zie ook paragraaf 3.3).

Traditie van datagericht werken

Wijkmanagement kent een traditie van datagericht werken. Sinds lange tijd is een informatieadviseur onderdeel van het team. De informatieadviseur is op de hoogte van de nieuwste onderzoeken en specialist op het gebied van datagericht werken. Bij het datagericht werken gaat het onder meer om verschillende leefstijlen en demografische ontwikkelingen in de wijken. Dit ondersteunt wijkmanagement in hun aanpak door ook als team datagericht te kunnen werken. Dit helpt bij het verder inkleuring geven aan de opgaven waar Zwolle voor staat – die landen in de wijken.

Lessen uit de Zwolse praktijk

Zwolle heeft veel geleerd uit de periode waarbij wijkbudgetten werden toegekend middels verkiezingen. Dit brengt zowel kansen, als uitdagingen met zich mee:

Kansen:

1. Het houden van verkiezingen om wijkbudgetten toe te kennen bracht veel positieve energie met zich mee onder inwoners.

2. De verkiezingen zorgden ook voor een multiplier effect. Door cofinanciering (vanuit fondsen en eigen inzet) konden initiatieven vaak 2-3 keer zoveel geld ophalen.

3. Veel initiatieven richtten zich op de buitenruimte, waar sport, spelen en ontmoeten centraal staat.

Uitdagingen:

1. Er was minder aandacht voor initiatieven gericht op maatschappelijke ondersteuning, veiligheid en leefbaarheid. Dit is juist wel nodig bij het creëren en in stand houden van vitale wijken.

2. Bewoners zitten er soms toch voor hun eigen straatje, terwijl het gaat om het brede plaatje. Het algemeen belang staat voorop. Hoe zorg je voor een goede afweging hiervan op basis van verkiezingen?

   Over het algemeen kunnen maatschappelijk zelfredzamen het beste uit de voeten met verkiezingen. Mensen met een groot netwerk en de 'harde schreeuwers' verzamelen vaak snel en veel stemmen voor hún bewonersinitiatief. Dit roept de vraag op of je met verkiezingen wel een representatieve afspiegeling krijgt – en hoe je ervoor zorgt dat juist (stille) minderheden wel gehoord worden.

3. De ervaring van bewoners is dat de uitvoering vaak complexer is dan gedacht en veel tijd kost. Het kan te belastend zijn voor inwoners om alles zelf te organiseren. Daarom begeleiden wijkregisseurs vaak de inwoners tijdens dit proces. Dit voorkomt een energielek bij inwoners en vergroot de kans van slagen van het bewonersinitiatief. Risico is anders dat initiatieven mislukken.

4. Interne organisatie: een valkuil is dat de gemeente neigt tot overnemen. Belangrijk is dat een bewonersinitiatief wordt gedragen door bewoners.

Op basis van deze lessen uit het verleden, heeft wijkmanagement gekozen voor een legitimiteitsaanpak. Basis hiervan vormen de wijkopgaven, die bepaald worden aan de hand van: uitkomsten van Buurt-voor-Buurt-onderzoeken en de toetsing en inkleuring in gesprekken met bewoners en partners in de wijk. Draagt een bewonersinitiatief bij aan de wijkopgaven, dan is daarvoor een Buurtbonus beschikbaar. Daarnaast is Premie op Actie beschikbaar gebleven voor kleinschalige bewonersinitiatieven.

3.3 Wijkbudgetten Wijkmanagement

Vitale wijken

Het doel van wijkbudgetten is het creëren en in stand houden van vitale wijken, waarbij er meer verbinding is onder buurtbewoners, eigenaarschap voor de eigen woonomgeving ontstaat en zo mogelijk bewoners uit hun isolement worden getrokken. Dit kan door middel van iets samen te organiseren of te vergroenen (denk aan het aanleggen van geveltuintjes e.d.). Dit versterkt het onderling contact en draagt bij aan de sociale cohesie. Wijkbudgetten dragen bij aan het versterken van zeggenschap en eigenaarschap van inwoners over hun directe leefomgeving.

De wijkbudgetten van wijkmanagement zijn veelal bestemd voor bewonersinitiatieven. Het uitwerken van een bewonersinitiatief neemt veel tijd in beslag. In die tijd trekken buren met elkaar op om samen het idee verder uit te werken, beslissingen met elkaar te nemen en andere buren te activeren mee te doen. Mensen leren elkaar hierdoor beter kennen en worden trots op hun straat. Het maakt niet uit of het om een klein of groot initiatief gaat, bewonersinitiatieven dragen bij aan vitale Zwolse woonwijken!

Het is van belang om te investeren in relaties, door middel van de 'continue dialoog'. Dit betekent dat wijkmanagement voortdurend in gesprek is met inwoners en partners in de wijken.

Zo bouw je al een relatie op, voordat er mogelijke conflicten ontstaan en ben je goed op de hoogte van de ontwikkelingen in de stad. Ook komen initiatieven voort uit gesprekken die wijkregisseurs, wijkmanagers, opbouwwerkers van Travers Welzijn en woningcorporaties met bewoners voeren. Inzetten op bewonersinitiatieven maakt zichtbaar wat er in de Zwolse samenleving gebeurt.

Wijkmanagement beschikt over budgetten, die jaarlijks over de stad worden verdeeld. Via wijkmanagement kunnen inwoners direct en indirect invloed uitoefenen op de besteding van wijkbudgetten. Alle aanvragen voor bewonersinitiatieven die binnenkomen bij wijkmanagement worden beoordeeld door het wijkmanagementteam, al dan niet in samenspraak met partijen in de wijk. Hierbij wordt gekeken, afhankelijk van doel en geldende kaders, uit welke budgetten kan worden geput om een bewonersinitiatief te faciliteren.

Om welke budgetten gaat het precies? Er zijn momenteel vier typen wijkbudget: Premie op Actie, de Buurtbonus, Bewonersinitiatieven Buitenruimte en Initiatiefrijk Zwolle. Hieronder staan deze budgetten verder uitgewerkt.

Wijkbudgetten wijkmanagement:

Wijkmanagement beschikt over vier budgetten, die hieronder uitgebreid beschreven staan. Voor de duidelijkheid alle budgetten op een rij:

Tabel 2. Beknopt overzicht wijkbudgetten wijkmanagement 2024

Naam budget	Bedrag in € op jaarbasis
Premie op Actie (POA)	65.000
Buurtbonus	75.000
Bewonersinitiatieven buitenruimte	A) 85.000 B) 150.000 meerjarig incidenteel tot en met 2026
Initiatiefrijk Zwolle	50.000

1. **Premie op Actie (PoA)**
   Dit geld is bedoeld voor kleinschalige bewonersinitiatieven, van €200-1000 per aanvraag. Dit budget wordt gebruikt voor bewonersinitiatieven die de straat of buurt groener, speelser, socialer, veiliger, biodiverser of klimaatbestendiger maken. Op www.zwolle.nl/buurtinitiatief staan allerlei voorbeelden van deze initiatieven. Verdere spelregels: maximaal €1000,- per aanvraag en dit wordt niet structureel verstrekt. Ook is het budget niet bestemd voor eten/drinken. Wijkmanagement beoordeelt de aanvragen. **Het totale budget hiervoor is €65.000 op jaarbasis. Dit wordt verdeeld over de 5 stadsdelen op basis van inwoneraantal.**
   Meer info: Premie op Actie | Gemeente Zwolle

2. **Buurtbonus** (toegekend o.b.v. de wijkopgaven)
   Kernbudget van € 15.000 per stadsdeel, met maximaal € 5.000-, per aanvraag. De Buurtbonus wordt toegekend aan bewonersinitiatieven die bijdragen aan de

wijkopgaven. De wijkopgaven worden per stadsdeel tweejaarlijks vastgesteld door wijkmanagement op basis van Buurt-voor-Buurt onderzoek, andere relevante data en een interactief proces met wijkpartners en wijkbewoners. Ook hier geldt, wijkmanagement beoordeelt de aanvragen en beslist wel/niet toe te kennen. **Het totale budget voor de gehele stad is €75.000 op jaarbasis, te verdelen over 5 stadsdelen.**

Het tweejaarlijkse Buurt-voor-Buurt onderzoek inventariseert hoe bewoners de stad Zwolle ervaren. Dit onderzoek wordt al sinds 1995 elke twee jaar uitgevoerd onder gemiddeld 10.000 inwoners van Zwolle en vormt een belangrijk instrument voor de wijkmanagers om een beter beeld te krijgen van wat er leeft in de wijk. Thema's als leefbaarheid, veiligheid, gezondheid en inzet in de buurt komen uitgebreid aan bod. Op basis van de uitkomsten van het Buurt-voor-Buurt Onderzoek gaat de wijkmanager gesprekken aan met bewoners en partners in de wijk. Het Buurt-voor-Buurt onderzoek vormt samen met deze gesprekken input voor de wijkopgaven. Elk stadsdeel van Zwolle stelt één of meer wijkopgaven vast. Een wijkopgave omvat maatschappelijke doelen, waarbij leefbare en vitale wijken centraal staan. De wijkopgaven vormen de basis van het werk van de wijkmanager, waarbij integraal en multidisciplinair werken centraal staat. Via het Buurt-voor-Buurt onderzoek hebben inwoners dus indirect invloed op het beleid – en geldstromen zoals de Buurtbonus.
Meer info: Buurtbonus | Gemeente Zwolle

Optoppen Buurtbonus – een voorbeeld van 'slim koppelen'

In 2022 hebben vier programmagroepen van gemeente Zwolle de handen ineengeslagen rondom budget voor bewonersinitiatieven. Wegens het succes van de Buurtbonus en de nauwe contacten vanuit wijkmanagement met inwoners van Zwolle, hebben deze programmagroepen besloten om de Buurtbonus eenmalig op te toppen. Het gaat om de programmagroepen Klimaatadaptatie, Energietransitie, Circulaire Economie en Mobiliteit. Hierbij kwam er niet meer budget vrij, het ging om een herverdeling van middelen: geld dat beschikbaar was voor bewonersinitiatieven vanuit een programma is overgeheveld naar wijkmanagement.

De samenwerking tussen deze vier programmagroepen en wijkmanagement is een voorbeeld van slim koppelen. Slim koppelen betekent in de praktijk niets anders dan (financiële) bruggen bouwen binnen de gemeentelijke organisatie. Verschillende afdelingen en teams binnen Zwolle beschikken over diverse budgetten, die soms hetzelfde doel dienen. Het optoppen van de Buurtbonus laat zien hoe geld succesvol kan worden herverdeeld binnen de organisatie. Op deze manier kun je budgetten met hetzelfde doel (bewonersinitiatieven stimuleren) bundelen, waardoor er meer geld wordt vrijgemaakt voor deze bewonersinitiatieven. Het gaat hierbij dus om het schuiven met budgetten, en niet specifiek om het structureel ophogen van budgetten.

Dit zorgde ervoor dat inwoners van Zwolle niet een aanvraag van € 5.000,--, maar van €10.000,-- voor de Buurtbonus konden doen. Voorwaarde was wel, dat deze aanvraag dan een relatie had met het overkoepelende doel duurzaamheid. Ook bleef de voorwaarde overeind dat het bewonersinitiatief een link moest hebben met de wijkopgaven.

Bewoners hebben hier enthousiast gebruik van gemaakt: In **stadsdeel Zuid** is de Buurtbonus+ toegekend aan de organisatoren van een wijkfestival. Hierbij zijn afspraken gemaakt voor extra aandacht voor energietransitie en duurzaamheid voor de komende jaren dat het festival wordt georganiseerd. Voor de eerste editie van het wijkfestival werd onder meer bewonersplatform Het Groene Zuiden betrokken, waren er recyclebare festivalbekers, werd er een grote tweedehandsmarkt georganiseerd en werd er gebruik gemaakt van milieuvriendelijker generatoren. In **stadsdeel Oost** is de Buurtbonus+ onder meer uitgekeerd aan de Wolventuin, een buurttuin aan de Betje Wolfstraat. Bij het ontwikkelen van deze buurttuin is ingezet op het weghalen van parkeerplaatsen t.b.v. vergroening, ontmoeting, spelen en gezondheid. In **stadsdeel Midden** is een stenig speelgebied omgetoverd tot een stuk groen met spelaanleiding en een waterberging. De vergroening draagt bij aan het verminderen van hittestress in de buurt en de waterberging draagt bij aan het verminderen van wateroverlast in het lagergelegen deel van Asendorp. In **stadsdeel West** heeft Stadshagen Doet Groen een Buurtbonus+ gekregen voor communicatie-inzet (website, promotiemateriaal, kraamhuur t.b.v. Symphonica Stadshagen en Stadshagenfestival, en een warmtecamera t.b.v. de energie-activiteiten). Tot slot heeft **stadsdeel Noord** een Buurtbonus+ toegekend aan bewonersplatform de Groene Aa voor activiteiten met betrekking tot energie/warmtetransitie en klimaatadaptatie. Ook is er hier een Buurtbonus+ aan Travers toegekend als bijdrage voor de aanleg van een waterspeelplaats bij wijkboerderij De Klooijenberg. Deze waterspeelplaats draagt bij aan verduurzaming en bewustwording van klimaatverandering.

In het voorjaar van 2023 is deze eenmalige regeling geëvalueerd. De betrokken partijen zijn enthousiast over de behaalde resultaten. Door personele wisselingen en het stoppen van één van de programma's, is hier echter geen vervolg aan gegeven. Het optoppen van de Buurtbonus laat zien dat geldstromen succesvol gebundeld kunnen worden. Dit biedt mogelijkheden om hier een vervolg aan te geven.

3. Bewonersinitiatieven buitenruimte

Om alle bewonersinitiatieven in goede banen te leiden, is het online platform MijnWijk opgericht. Op MijnWijk (zwolle.nl) kunnen inwoners een initiatief voor hun straat, buurt, of wijk aandragen. Zo kan een initiatiefnemer eenvoudig ontdekken of buren ook enthousiast zijn over het idee. Het gaat hierbij met name om bewonersinitiatieven in de buitenruimte. Andere wijkbewoners kunnen via het platform reageren, het initiatief ondersteunen of zich aanmelden als deelnemer aan het bewonersinitiatief.
De wijkregisseurs gebruiken het platform om zicht te krijgen op of het idee positief ontvangen wordt onder buurtbewoners. Het is een transparant communicatiemiddel waar alle geïnteresseerden mee kunnen lezen hoe het proces van idee tot realisatie verloopt. Wijkregisseurs plaatsen regelmatig updates op MijnWijk bij nieuwe ontwikkelingen rondom een bewonersinitiatief.
Het platform laat zien dat er op een laagdrempelige manier en met ondersteuning vanuit Wijkmanagement budgetten beschikbaar zijn voor bewonersinitiatieven. Van boomtuintje tot muurschilderingen in een viaduct. Klein of groot, het maakt niet uit als het buren maar samenbrengt. Zo dragen bewonersinitiatieven bij aan vitale Zwolse woonwijken.

Het bewonersinitiatief in de Celebesstraat (zie bijlage II) illustreert hoe wijkmanagement samen met bewoners, organisaties en andere afdelingen binnen de gemeente werkt aan vitale wijken. Dit initiatief is inmiddels succesvol uitgevoerd en heeft een mooi proces doorlopen. Hierbij is er ook slim gekoppeld in budgetten.

Wijkregisseurs beschikken over twee budgetten om bewonersinitiatieven te faciliteren. Budget A is structureel en blijvend, terwijl budget B een tijdelijk budget is:

A. Allereerst de zogenoemde 'spiegeltjes en kraaltjes'. **In totaal gaat dit om €85.000 voor de gehele stad op jaarbasis, te verdelen over 5 stadsdelen.** Dit is €17.000,- per jaar per stadsdeel en zijn structurele gelden. Dit geld mag elke wijkregisseur zelf inzetten voor kleine aanpassingen of tijdelijke maatregelen in de wijk. Deze aanpassingen gebeuren o.b.v. meldingen openbare ruimte vanuit inwoners. Middelen zijn met name ter dekking van interne kosten en opdrachten aan ROVA.
B. **Daarnaast beschikken de wijkregisseurs sinds 2023 over een gezamenlijke budget van €150.000 voor bewonersinitiatieven. Dit budget is tijdelijk tot en met 2026, e.e.a. in afwachting van verdere discussie wijkbudgetten.** Het budget is bedoeld voor initiatieven in de buitenruimte als katalysator voor meer onderlinge verbinding onder buurtbewoners. Het budget is (co)-financiering voor bewonersinitiatieven zoals die op MijnWijk staan. Een bewonersinitiatief wordt volledig gefinancierd door subsidies en fondsen. Wijkregisseurs helpen de initiatiefnemers met het zoeken naar dekking voor hun plan. Hiermee versterk je de leefbaarheid van een buurt.
   Dit budget wordt ook gebruikt voor voorbereidende werkzaamheden van ROVA, die nodig zijn in de realisatie van een bewonersinitiatief in de buitenruimte. Dit geld is aangevraagd voor vier jaar. Dit budget is bestemd voor alle stadsdelen samen, waarbij er geen specifieke verdeelsleutel is afgesproken. Wijkregisseurs stemmen onderling af om een budget wel of niet toe te kennen bij elke aanvraag boven de €5.000,--.

4. Initiatiefrijk Zwolle

Een regeling voor vernieuwende, wijkoverstijgende, stadsbrede, maatschappelijke initiatieven die bijdragen aan een duurzame groei van Zwolle en wijkoverstijgende impact hebben. Dit zijn initiatieven op het gebied van bijvoorbeeld duurzaamheid, energietransitie, klimaat of digitalisering, maar ook initiateven die bijdrage aan de versterking van de sociale, inclusieve Zwolse samenleving.

Maximaal € 15.000 per aanvraag; het initiatief levert rendement op voor (een groot deel) van de stad en kan verdere ontwikkelingen in de stad aanjagen; wordt eenmalig verstrekt en dient te worden verantwoord met financieel en evaluatieverslag. **Het totale budget voor de gehele stad is €50.000 op jaarbasis**; besluitvorming gaat via college. Initiatiefrijk Zwolle | Gemeente Zwolle

3.4 Geldstromen vanuit beheer en onderhoud

Beheer en onderhoud investeert jaarlijks €32,8 miljoen in de stad Zwolle. Deze geldstromen landen doorgaans in de wijken. De budgetten zijn beschikbaar voor het onderhoud en de vervanging van wegen, riolering, water, maar ook speelplekken, groen, civiele kunstwerken en straatmeubilair. Beheer en onderhoud investeert in de openbare ruimte en draagt zorg voor de veiligheid van deze ruimte.

Hierbij hebben inwoners minimale invloed op de besteding van middelen. Er worden opgaven vastgesteld met een lange planningshorizon, vanuit het perspectief van de beheeropgaven. Wel wordt er steeds meer een integrale samenwerking wordt gezocht (met wijkmanagement en sociaal domein), om ook in te kunnen spelen op de leefwereld van inwoners. Dit gebeurt door het maken van slimme koppelingen tussen wijkmanagement en beheer en onderhoud, bijvoorbeeld bij:

- het koppelen van bewonersinitiatieven aan onderhoud en beheer van groen ('licht op groen').
- vervanging van een speelplek vindt er doorgaans overleg met wijkmanagement plaats om te zien wat de buurt nodig heeft en of er bepaalde wensen liggen vanuit de bewoners dan wel te komen tot samenwerking met bewoners.
- een ander praktijkvoorbeeld waar slimme koppelingen worden gemaakt, is bij de Celebesstraat (zie bijlage II).

Schoon Zwolle

Daarnaast is er het budget voor de Activiteitenregeling Schoon Zwolle. Beheer en onderhoud stelt via de regeling Schoon Zwolle **jaarlijks €183.600 beschikbaar voor de gehele stad**. Dit budget is bestemd voor bewonersinitiatieven en verloopt via het subsidieloket. Het geld wordt toegewezen aan het organiseren van activiteiten die bijdragen aan:

- Reductie van huishoudelijk restafval
- Reiniging van de openbare ruimte.
- Hergebruik (circulariteit) van (huishoudelijke) grondstoffen
- Delen van kennis over hergebruik (circulariteit)

Scholen, verenigingen, geloofsgemeenschappen en andere 'maatschappelijke' rechtspersonen kunnen aanspraak maken op dit budget. Zij organiseren bijvoorbeeld ruilmarkten voor sportkleding, of maken haast iedere week het gebied rondom hun gebedshuis schoon. Zo leveren ze een actieve bijdrage aan een schone stad én zijn ze ambassadeur voor hergebruik.

Met een maximumbedrag van €10.000,- per jaar per aanvrager stimuleert Schoon Zwolle organisaties om zelf een bijdrage te leveren aan een schonere stad. En om te zorgen voor minder afval. De regeling is opgezet en wordt beheerd door het fysieke domein. Maar omdat de regeling maatschappelijke organisaties steunt en hen stimuleert om een bijdrage te leveren in de wijk, heeft deze zeker ook sociale effecten.

Slim koppelen en MJOP

Binnen de afdeling Stadsbeheer en Vitale Wijken wordt er regelmatig slim gekoppeld, maar dit komt nu vaak vrij ad hoc tot stand. Middels het MJOP (Meer Jaren Opgave Programmering) kan dit nog meer in goede banen worden geleid.

Wat is slim koppelen?

Slim koppelen kwam al even naar voren bij het optoppen van de Buurtbonus (zie kader 3.3, p.19). Het gaat bij slim koppelen om interne geldstromen van de gemeente (gedeeltelijk) te bundelen. Het bundelen van budgetten (ook wel 'ontschotten' genoemd) kan bijvoorbeeld op het moment dat twee budgetten hetzelfde doel blijken te dienen. Slim koppelen kan op vele manieren en hier is niet één werkwijze voor.

Een fictief voorbeeld ter verduidelijking:

- Er loopt een bewonersinitiatief om een straat een stukje groener te maken
- Er is niet genoeg geld om de straat een stukje groener te maken vanuit het wijkbudget wijkmanagement
- De bestrating moet volgens de planning van beheer en onderhoud volgend jaar vervangen worden
- Als de bestrating vervangen moet worden, wordt er gegraven en komt er zand vrij.
- Als we het graven samen doen, en het zand gebruiken om de groenvoorziening aan te leggen, is er wel genoeg geld voor een extra groenvoorziening
- Zo is er 'werk met werk' gemaakt en slim gekoppeld: zonder de koppeling hadden de doelen niet behaald kunnen worden.

Nut van slim koppelen

Het doel van slim koppelen is om efficiënter te werken als gemeente en de interne verkokering ('eilandjescultuur') tegen te gaan. Als het gaat om wijkbudgetten, die toch vooral voor inwoners bedoeld zijn – is het bovendien van belang dat het voor inwoners duidelijker wordt waar ze met welk initiatief terecht kunnen. Slim koppelen zou het dus makkelijker moeten maken voor bewoners om aanspraak te maken op specifieke wijkbudgetten. Ontschotten en slim koppelen van budgetten betekent daarnaast ook dat er niet altijd méér budget nodig is, maar dat budgetten slimmer moeten worden ingezet: het gaat eigenlijk om een herverdeling van budgetten en betere onderlinge afstemming en samenwerking.

MJOP proces

Beheer en onderhoud werkt op basis van een MJOP – Meer Jaren Opgave Programmering. Hierin worden alle onderhoudsopgaven in Zwolle bijgehouden, zodat er op tijd onderhoud kan worden gepleegd aan alle bruggen, wegen, bankjes, afvalbakken etc. Mede deze aanpak leidt tot slim koppelen. Hierbij stemt beheer en onderhoud af met wijkregisseurs en mensen betrokken bij de werkzaamheden. Slim koppelen gebeurt bij vergroening (van grijs naar groen), wegonderhoud of bijvoorbeeld verkeersveiligheid. Momenteel zijn het vaak ad hoc koppelingen en is het niet altijd vooraf slim afgewogen met elkaar.

Het MJOP van beheer en onderhoud brengt zowel de onderhoudsopgave, als de vervangingsopgave in beeld. Doel van dit proces is om op lange termijn vooruit te kunnen kijken en te komen tot prioriteiten. Dit helpt om 'van onderhoud naar beheer' te gaan. Zwolle komt uit een onderhoudsorganisatie, die vooral gericht is op het volgende jaar. We kijken nu vaak maar één á twee jaar vooruit. Beheer betekent verder vooruit kijken. Beheer betekent ook data op orde.
Het is de uiteindelijke wens om een 10 jaar doorkijk te organiseren en stadsbreed te kunnen programmeren met het integrale MJOP. De integrale Meer Jaren Opgave Programmering is een digitale kaart van de gemeente, waar alle 'opgaven' op te zien zijn. Hier staan niet alleen onderhouds- en vervangingsprojecten in (bijvoorbeeld het herstraten van een weg in 2027), maar ook voorziene woningbouwontwikkelingen én andere opgaven van de stad maken hier onderdeel van uit. Met dit MJOP kun je zorgen voor betere afstemming en juiste afwegingen maken met de andere opgaven. Door 10 jaar vooruit te kunnen plannen, creëer je meer rust in het werk en kies je voor een procesmatige en structurele aanpak. Ook maak je meer tijd om met elkaar om tafel te zitten en te kijken waar je koppelingen kunt maken. Je bent niet alleen bezig met dingen onderhouden en vervangen, maar kan anticiperen, (her)prioriteren en koppelen door bijvoorbeeld te schuiven in de precieze planning.

3.5 Wijkbudgetten Maatschappelijke Ontwikkeling

De wijkbudgetten van Maatschappelijke Ontwikkeling hebben als doel om de sociale basis te versterken. Een sterke sociale basis begint in de eigen omgeving van inwoners. De visie op een sterke Sociale Basis gaat uit van drie ambities:
1. Inwoners hebben sociale contacten en dag invulling
2. Inwoners zijn vitaal en gezond
3. Inwoners hebben gelijke kansen op een zelfredzaam leven

Regeling wijkverenigingen

Wijkverenigingen kunnen een aanvraag doen bij de gemeente om zelf wijkbewoners activiteiten te laten organiseren. Hiervoor is budget van € 150.000 beschikbaar in doel 1.1.1. Het beleid wordt deze zomer aan de raad aangeboden en de bijbehorende subsidieregeling wordt deze zomer door het college vastgesteld.

Jeugd- en jongerenwerk onder leiding van vrijwilligers

Vanuit de sociale basis investeert de gemeente ook in jeugd- en jongerenwerk. Via een subsidie kunnen vrijwilligersorganisaties een aanvraag doen tot maximaal €5.000 per aanvraag. Particulieren of een georganiseerde groep bewoners kan hier geen aanvraag doen, tenzij zij een formele vrijwilligersorganisatie zijn. De subsidie wordt onder meer verstrekt aan speeltuinorganisaties en scoutingsorganisaties. **Het totale budget voor jeugd- en jongerenwerk o.l.v. vrijwilligers is € 98.200 op jaarbasis.**
Meer info: Subsidieregeling Jeugd- en jongerenwerk onder leiding van vrijwilligers | Gemeente Zwolle

In diverse Zwolse wijken wordt “Jeugdland” en/of “Huttendorp” georganiseerd: meerdere dagen tot een week vol speel en doe activiteiten speciaal voor kinderen van de basisschool. Dit wordt jaarlijks georganiseerd in de zomervakantie, vaak in samenwerking met Travers Welzijn en/of een wijkvereniging. In Westenholte zijn Jeugdland en Huttendorp per februari 2024 samengegaan onder de nieuwe naam “Jeugddorp Westenholte”. Huttendorp wordt ook in Stadshagen georganiseerd. Dit budget valt onder doel 1.1.1 van de gemeentebegroting.

Over ons | Huttendorp Stadshagen - Hét kinderevenement in de basisschoolvakantie!
Jeugddorp Westenholte (JEUGDland + HuttenDORP) op Stinskracht.nl
Jeugdland en Huttendorp van start in Zwolle - 1Zwolle

3.6 Overige wijkbudgetten gemeente Zwolle

Buurtcultuurfonds

Zwolle kent het Buurtcultuurfonds. Dit fonds stimuleert Zwollenaren om met een goed cultureel idee hun buurt of wijk een stukje mooier te maken**.** Dit budget loopt via de Stadkamer. **Het totaalbudget op jaarbasis is € 204.537,00.** Alle inwoners van Zwolle met een goed idee op het gebied van cultuur – in de breedste zin van het woord, kunnen hier aanspraak op maken. Het idee moet een link hebben met muziek, film, lezen, schrijven, theater, dans, beeldende kunst of erfgoed. Voorbeelden zijn: een toneelstuk, graffiti-art, boekenruilmarkt, fotoworkshop of smartlappenfestival. Voor een overzicht van alle spelregels, zie: Voorwaarden Buurtcultuurfonds (stadkamer.nl)

Programma Energietransitie

Vanuit het Programma Energietransitie zijn er ook verschillende wijkbudgetten beschikbaar voor bewonersinitiatieven. Allereerst is er een basisfinanciering voor maatschappelijke initiatieven. Dit wordt ook wel 'maatschappelijke bewonersinitiatieven Energietransitie' genoemd. Dit budget is beschikbaar voor drie jaar, waarbij er **€ 150.000 per jaar beschikbaar wordt gesteld**. Ten tweede is er de ondersteuning voor het Platform Duurzaam Zwolle. Ook dit heeft een looptijd van drie jaar, waarbij er **€ 100.000 per jaar beschikbaar** is.

3.7 Wijkbudgetten in Zwolle samengevat

In Zwolle gebeurt er veel op het gebied van inwonersbetrokkenheid. Vanuit verschillende domeinen en subsidieregelingen landen er initiatieven in de wijken, buurten en straten. Zoals aangegeven in onderstaande afbeelding, danst wijkmanagement als een rode draad door alle domeinen, afdelingen en programmagroepen heen. Hiermee werkt wijkmanagement integraal; ze richten zich op het samenspel tussen fysiek en sociaal domein. De budgetten van wijkmanagement (rood in afbeelding) kun je zien als verbindende factor op het gebied van wijk- en bewonersinitiatieven.

Figuur 2. Schematisch overzicht wijkbudgetten Zwolle

Bron: Subsidieloket Zwolle

H4. INVENTARISATIE IN DEN LANDE

In dit hoofdstuk worden de wijkbudgetten van Zwolle vergeleken met de wijkbudgetten elders in Nederland. In de gesprekken bij alle gemeenten betrokken bij dit onderzoek valt op dat elke gemeente een andere aanpak heeft. Toch zijn er overeenkomsten te vinden: iedere gemeente zoekt naar het geven van een goede invulling aan het (gebieds- en) wijkgericht werken. Bij de besteding van wijkbudgetten wordt actief gezocht naar de link tussen gemeente (beleid), de dynamiek in de verschillende wijken en de rol van bewoners. Hierin speelt wijkmanagement een cruciale rol.

Dit hoofdstuk neemt u mee langs alle bevindingen. In 4.1 leest u over de positie van Zwolle in de onderzoeksmatrix. Paragraaf 4.2 maakt een rondje Nederland door per gemeente een overzicht te geven van hun wijkbudgetten en aanpak. Vervolgens presenteert 4.3 alle budgetten van alle gemeenten op een rij (zie tabel 3). Hierbij worden de budgetten getoetst aan het onderzoeksmodel. De uitkomst hiervan ziet u in 4.4, waarbij in één oogopslag te zien is welke gemeente zich waar bevindt in de onderzoeksmatrix. Dit hoofdstuk sluit af met de geleerde lessen in 4.5.

4.1 POSITIE VAN ZWOLLE

Zwolle wordt gekenmerkt door een groot diversiteit aan wijken en buurten. Elke wijk vergt daardoor ook een andere aanpak van de wijkmanagers en wijkregisseurs. Zonder deze verscheidenheid uit het oog te verliezen, is er wel degelijk sprake van samenhang. In gesprekken met wijkmanagers en wijkregisseurs uit diverse Zwolse wijken komt naar voren dat het winnen van vertrouwen van bewoners een groot goed is, waarin geïnvesteerd wordt. Dit wordt ook wel de ‘continue dialoog’ genoemd. Bovendien zetten de wijkmanagers en wijkregisseurs in op het vergroten van zeggenschap en eigenaarschap van bewoners.

Met deze kenmerken komt de aanpak van wijkmanagers en wijkregisseurs linksonder (blauw) en rechtsboven (geel) uit in de onderzoeksmatrix (figuur 1). Er wordt zowel ingezet op het eigen vermogen van bewoners, die met eigen ideeën en plannen komen om de fysieke leefomgeving te verbeteren. Wijkmanagement stimuleert hen om van idee tot uitvoering te komen, waar budget voor is gereserveerd. Tegelijkertijd is er ook sprake van gemeentelijke sturing, met wijklegitimiteit als uitgangspunt. Zoals Joop Hofman, Radboud Engbersen en Kees Fortuin dit omschrijven: *“Soms reageert de wijk op voorgenomen beleid en projecten [intern, vanuit de gemeente], een andere keer begint het gesprek in de wijk met wensen, behoeftes en ambities van bewoners.”* Ook zoeken *“de professionele krachten een wij brede legitimatie voor hun inzet“* (zie omschrijving matrix H2, pagina 12).

Het wijkbudget Schoon Zwolle, dat komt vanuit beheer en onderhoud, bevindt zich rechts onderin de onderzoeksmatrix (het rode vlak). Vanuit beheer en onderhoud is dit ook een gewenste positie. Met het oog op de veiligheid van de openbare ruimte, is het niet mogelijk om bewoners meer invloed te geven op de besteding van budgetten van beheer en onderhoud. Hier liggen wel kansen voor meer samenwerking tussen wijkmanagers en collega’s van beheer en onderhoud. Stel: inwoners willen nieuwe geveltuintjes in hun straat, dan nemen ze dat in sommige gevallen ook zelf in beheer. De nieuw gevormde afdeling Stadsbeheer en Vitale Wijken vormt een mooie aanleiding om te zorgen voor betere samenwerking tussen deze

verschillende teams. Als wijkmanagement meer optrekt met collega's van Stadsbeheer (beheer en onderhoud), is de stem van inwoners ook beter geborgd binnen de gemeente.

Als we uitzoomen en kijken naar de aanpak van gemeente Zwolle als geheel, lijkt het alsof de gemeente meer naar de onderkant van de matrix (figuur 1) neigt. Bewoners worden namelijk naar plannen en ideeën gevraagd (denk aan het Burgerpanel en Burgerberaad), alleen is niet helder hoe de bewoners hier verder in worden meegenomen. Het wijkmanagementteam wijkt hiervan af en werkt sterk volgens het principe van 'wijklegitimiteit' (zie matrix, figuur 1).

4.2 Een rondje Nederland

In alle gemeenten, die meedoen aan dit onderzoek zijn diverse wijkbudgetten waar inwoners aanspraak op kunnen maken. Deze wijkbudgetten zijn belegd bij wijkmanagement (elders; gebiedsmanagement of wijkregisseurs). Hier volgt een overzicht per gemeente van de beschikbare wijkbudgetten, doelen en werkwijze.

a) Arnhem

In Arnhem werkt men volgens het principe Van Wijken Weten. Hierbij is een deel van de begroting gekanteld en gemandateerd naar gebieden. Per gebied gaat het om ongeveer 15 miljoen euro. Een groot deel hiervan ligt vast (beheer openbare ruimte, mobiliteit, afval etc). Ook dient een deel ervan ingezet te worden t.b.v. scholen, sport en ontmoetingsplekken.
Vrij te besteden door het Team Leefomgeving (TLO, te vergelijken met wijkmanagement) is in Arnhem:

- Een werkbudget voor het TLO ad € 100.000,- per team, in te zetten op verschillende thema's als kansenongelijkheid, meedoen, verbinden in de wijk.
- Bewonersbudgetten. Ad gem. € 35.000,- per gebied. Staat eigenlijk los van het TLO en worden toegekend via wijkorganen (wijkplatform, -vereniging, of -raad), die verkiezingen organiseren om te stemmen op het beste bewonersinitiatief. Hiervoor zijn vanuit de gemeente een aantal spelregels meegegeven.

b) Nijmegen

In Nijmegen werken, om verkokering tegen te gaan, wijkregisseurs vanuit drie verschillende domeinen met elkaar samen: een wijkregisseur fysiek, sociaal en veiligheid. Hierbij horen verschillende budgetten.

- De wijkbudgetten vanuit het sociaal domein worden toegekend via het subsidieloket, waarbij inwoners een aanvraag kunnen doen. Gemiddeld is er circa € 50.000-€ 60.000 beschikbaar per stadsdeel. Totaal € 700.000,-/jaar.
- De wijkbudgetten vanuit het fysieke domein worden beheerd door de wijkregisseur fysiek. Bewonersinitiatieven worden aangedragen via het platform MijnWijkPlan (waarop ook MijnWijk Zwolle is gebaseerd), waarna de wijkregisseur aanvragen kan honoreren. Het geld is bestemd voor diverse bewonersinitiatieven in de openbare ruimte, zoals het inrichten van een moestuin of het aanleggen van een jeu-de-boulesbaan. Het gaat om het versterken van de leefbaarheid in de wijk. Ook hier is een budget van € 700.000,-/jaar beschikbaar

De wijkregisseur fysiek probeert intern, binnen de gemeente, het gebruikersperspectief van de inwoners mee te nemen in de planvorming en realisatie van plannen. Juist dit gebruikersperspectief is heel belangrijk: wat betekenen nieuwe ontwikkelingen in de stad voor

die mensen die er wonen? Wijkregisseurs gaan hierbij met inwoners in gesprek om te zien of er nog kleine dingen aangepast kunnen worden in de plannen van de gemeente.

c) Apeldoorn

Wijkbudgetten hebben hier een grote transitie doorgemaakt, waarbij gebiedsgericht werken inmiddels centraal staat. Echter, waar voorheen dorps- en wijkraden verantwoordelijk waren voor de besteding van wijkbudgetten (zij kregen jaarlijks een bedrag toegekend waar geen verantwoording voor hoefde te worden afgelegd), heeft de gemeenteraad besloten dit anders te organiseren, onder andere via het werken met zogenoemde Vitaliteitsagenda's per gebied (vergelijkbare werkwijze met de wijkopgaven in Zwolle).

Waar voorheen de financiering liep via de dorps- en wijkraden is deze nu vervangen door financiering van de Vitaliteitsagenda via de bijhorende budgetten.

- Impuls gebiedsgericht werken, ad € 150.000,-. Bijdragen tot max € 50.000,-worden toegekend aan initiatieven die passen binnen de geest van de Vitaliteitsagenda. Deze middelen zijn vooral bedoeld om snel resultaat te boeken en tot uitvoering te komen. Over aanvragen kleiner dan € 10.000,- kan de gebiedsmanager beslissen; hoger dan € 10.000,- vereist toestemming van de gebiedswethouder en de gebiedsdirecteur. Er is geen verdeelsleutel per gebied.

Daarnaast zijn er nog verschillende subsidieregelingen beschikbaar:

- Subsidieregeling initiatieven, ad € 480.000,-/jaar, gericht op het vergroten van zelfredzaamheid en participatie van inwoners. Aan de regeling is een aantal voorwaarden verbonden. De gemeente kent toe. Zie Ondersteuning inwonersinitiatieven | Gemeente Apeldoorn
- Subsidieregeling gebiedsparticipatie, ad € 325.000,-/jaar, gericht op initiatieven die bijdragen aan de vitaliteit van een gebied, bedoeld voor inwoners die graag een steentje bijdragen. Zie Subsidieregeling Gebiedsparticipatie | Gemeente Apeldoorn

Verder bestaat in Apeldoorn het digitale platform Voor Apeldoorn, een crowdfundingsplatform waarin o.a. de gemeente Apeldoorn, de Provincie Gelderland, het VSB Fonds en Stichting Present partner zijn. Vanuit de gemeente is een bedrag van € 100.000,- op jaarbasis beschikbaar. Zie Voor Apeldoorn

d) Deventer

Deventer werkt volgens de WijDeventer aanpak, die inmiddels al 32 jaar bestaat. WijDeventer zet de kracht van inwoners centraal door bewonersinitiatieven te faciliteren. Inwoners adviseren over de besteding van de wijkbudgetten, die toegekend worden aan bewonersinitiatieven. Hierdoor hebben inwoners veel zeggenschap over de beschikbare middelen. Zowel ideeën komen bij de bewoners vandaan, als de toekenning (via wijkteams) en de uitvoering. De wensen en behoeften van inwoners van de stad staan hiermee centraal.

- De wijkbudgetten in Deventer vormen €400.000/jaar voor de gehele stad. De wijkbudgetten worden verdeeld naar inwonersaantal en problematiek in de wijk. Gemiddeld is er per wijk tussen de €30.000 en €60.000 per jaar beschikbaar.
- Bewonersinitiatieven onder de €1.000, de zogeheten "snelle acties", worden beoordeeld door wijkmanagers en indien toekenning, verantwoord naar de wijkteams

Werkwijze wijkteams en dorpenplatform

De wijkteams en het dorpenplatform bestaan uit bovengemiddeld betrokken bewoners. Zij komen één keer per maand à 2 maanden bij elkaar. De wijkmanager en opbouwwerker zitten deze vergaderingen voor. Ook de wijkwethouder en de wijkcontactraadsleden schuiven aan (om

de maand), meer in de rol van toehoorder. De wijkteams en het dorpenplatform zijn de ogen en oren van de wijk. Zij geven advies over bewonersinitiatieven. De bewoners van de wijkteams zitten daar op persoonlijke titel en zijn dus geen vertegenwoordiging van die wijk of buurt. In de wijkteams worden bewonersinitiatieven besproken, waar wijkbudget aan toegekend kan worden. Formeel zijn de wijkmanagers budgethouder. De wijkmanagers en wijkteams hebben samen spelregels opgesteld waar een bewonersinitiatief aan moet voldoen.
Grofweg zijn dit de drie belangrijkste voorwaarden:

1. Het initiatief moet bijdragen aan een leuker, beter, of veiliger maken van een buurt
2. Er moet voldoende draagvlak zijn voor het initiatief binnen een buurt of wijk
3. Bewoners moeten zelf een bijdrage leveren aan de uitvoer of beheer van het initiatief

Het speciale van deze budgetten is dat het is bestemd voor de ‘opgave bewonersinitiatieven’, waardoor je nooit van te voren weet wat er met dit geld gaat gebeuren. De spanning die de raad en het college in het begin hadden bleek ongegrond; volgens de wijkmanagers is niemand is zo secuur als de bewoners. Bewoners zijn vaak heel kritisch op de initiatieven en wijkmanagers stimuleren hen om het beschikbare budget ook daadwerkelijk te besteden. Indien er geld overblijft kan dit eenmalig worden meegenomen naar het volgende jaar. Na twee jaar gaat het restant terug naar de algemene middelen.

4.3 Overzicht wijkbudgetten Zwolle, Arnhem, Nijmegen, Apeldoorn en Deventer

In elke gemeente zijn wijkbudgetten anders georganiseerd. De onderzoeksmatrix is daarom een handige tool om te vergelijken. Deze matrix zegt namelijk iets over de mate van invloed die bewoners hebben over wijkbudgetten. Dit gaat eigenlijk om een vorm van zeggenschap en de vraag bij wie die zeggenschap ligt. Wijkbudgetten kunnen meer bottom-up georganiseerd zijn (eigen vermogen, tabel 3), of juist meer top-down (gemeentelijke sturing, tabel 3). Tegelijkertijd kunnen bewoners meer direct zeggenschap hebben over budgetten (participatieve buurtdemocratie, tabel 3), of meer indirect (vertegenwoordigende buurtdemocratie, tabel 3). De vraag die dit oproept is: waar sta je als gemeente? Hoeveel zeggenschap hebben inwoners op wijkbudgetten en in welke vorm? En waar wil je heen – wat is een wenselijk scenario?

Tabel 3 toont alle budgetten op een rij van de gemeenten betrokken in dit onderzoek. Alle wijkbudgetten per gemeente worden nu getoetst aan de onderzoeksmatrix. De vier gekleurde vlakken in tabel 3 komen overeen met de vier gekleurde vlakken van de onderzoeksmatrix (figuur 1, H2). Aan de linkerkant staan de met elkaar vergeleken gemeenten op een rij. Zwolle is hier ook in meegenomen. Let hierbij wel op: in Zwolle zijn niet alleen de wijkbudgetten van wijkmanagement meegenomen, maar is breed geïnventariseerd binnen de gemeente. Alle Zwolse wijkbudgetten die zijn meegenomen in dit onderzoek, vind je terug in tabel 3. De wijkbudgetten van de overige gemeenten spitsen zich toe op de gelden van wijkmanagement.

In de volgende paragraaf (4.4) wordt deze data nog verder in elkaar geschoven en is in één oogopslag te zien welke gemeente zich waar bevindt in de onderzoeksmatrix.

Tabel 3. Overzicht wijkbudgetten Zwolle, Arnhem, Nijmegen, Apeldoorn en Deventer in 2024

	Participatieve buurtdemocratie		Vertegenwoordigende buurtdemocratie	
	Zelfredzame gemeenschapskracht	**Wijklegitimiteit**	**Idee ontwikkeling en uitvoering**	**Afstemming in de voorhoede**
	Eigen vermogen	*Gemeentelijke sturing*	*Eigen vermogen*	*Gemeentelijke sturing*
Zwolle	x	Buurtbonus gekoppeld aan wijkopgaven o.b.v. Buurt-voor-Buurt onderzoek €15.000 per stadsdeel €75.000 gehele stad	Bewonersinitiatieven buitenruimte A) €17.000 per stadsdeel structureel B) €150.000 tijdelijk (tot 2027) gehele stad	Schoon Zwolle €183.600 gehele stad
				Wijkverenigingen €150.000 gehele stad
		Premie op Actie Handgeld wijkmanagement €65.000 gehele stad	Buurtcultuurfonds €204.537 gehele stad	Jeugd- en jongerenwerk €98.200 gehele stad
			Energietransitie: basisfinanciering voor maatschappelijke initiatieven €150.000 tijdelijk, periode van 3 jaar, gehele stad	
			Bijdrage Platform Duurzaam Zwolle €100.000 tijdelijk, periode van 3 jaar gehele stad	
Arnhem	Bewonersbudget; verdeelt een wijkorgaan op basis van verkiezingen €35.000 per jaar	Werkbudget t.b.v. gebiedsthema's €100.000 per Team Leef Omgeving (TLO)	x	Onder gemandateerd budget €15.000.000 per TLO (groot deel vast en verplicht)
Nijmegen	x	x	Wijkbudgetten fysiek, via MijnWijkPlan €700.000 p.j. gehele stad	Wijkbudgetten sociaal, via subsidieloket €700.000 p.j. gehele stad Verdeeld o.b.v. inwoneraantal

Apeldoorn	Bijdrage aan crowdfundings Platform 'Voor Apeldoorn' €100.000	Vitaliteitsagenda's	Subsidieregeling Inwonersinitiatieven €480.000 gehele stad	x
		Impuls Gebiedsgericht Werken €150.000 gehele stad	Gebiedsparticipatie €325.000 gehele stad	
			Jaarwisseling €75.000 gehele stad	
Deventer	Wijkbudgetten op basis van advies wijkteams van bewoners: €30.000-60.000 per wijk €400.000 gehele stad Eens per twee jaar een ophaalronde onder bewoners	Handgeld wijkmanager, vergelijkbaar met Premie op Actie (Zwolle)	x	x

Wat valt op?

Nu alle wijkbudgetten in een helder overzicht staan, is het tijd om te kijken naar patronen. Hieronder de drie meest belangrijke bevindingen:

1. Zwolle heeft, evenals Arnhem en Apeldoorn in 3 van de 4 vlakken wijkbudgetten beschikbaar voor inwoners. Dit geeft aan dat er een grote variëteit is in type wijkbudgetten; bewoners hebben op verschillende manieren zeggenschap over het budget.

2. Arnhem investeert miljoenen in alle stadswijken. Deze gemeente kent een gekantelde begroting. De kern van kantelen in deze context betekent:

   - **De begroting wordt substantieel omgevormd in wijkbudgetten**. Daarbij wordt aan de wijkteams maximale ruimte geboden om in samenspraak met inwoners te komen tot creatieve oplossingen en voor de wijk optimale keuzes. Wanneer deze keuzes afwijken van in het verleden vastgestelde beleidskaders, dan zal het Team Leef Omgeving (TLO) dit vooraf motiveren en afstemmen met de backoffice en achteraf verantwoorden.
   - **De budgetten worden ontschot en op wijkniveau samengevoegd**. Om integraal te kunnen inspelen op de vraag van de inwoners worden de algemene sociale voorzieningen onderdeel van de wijkbudgetten die onder de sturing van de TLO's worden gebracht.

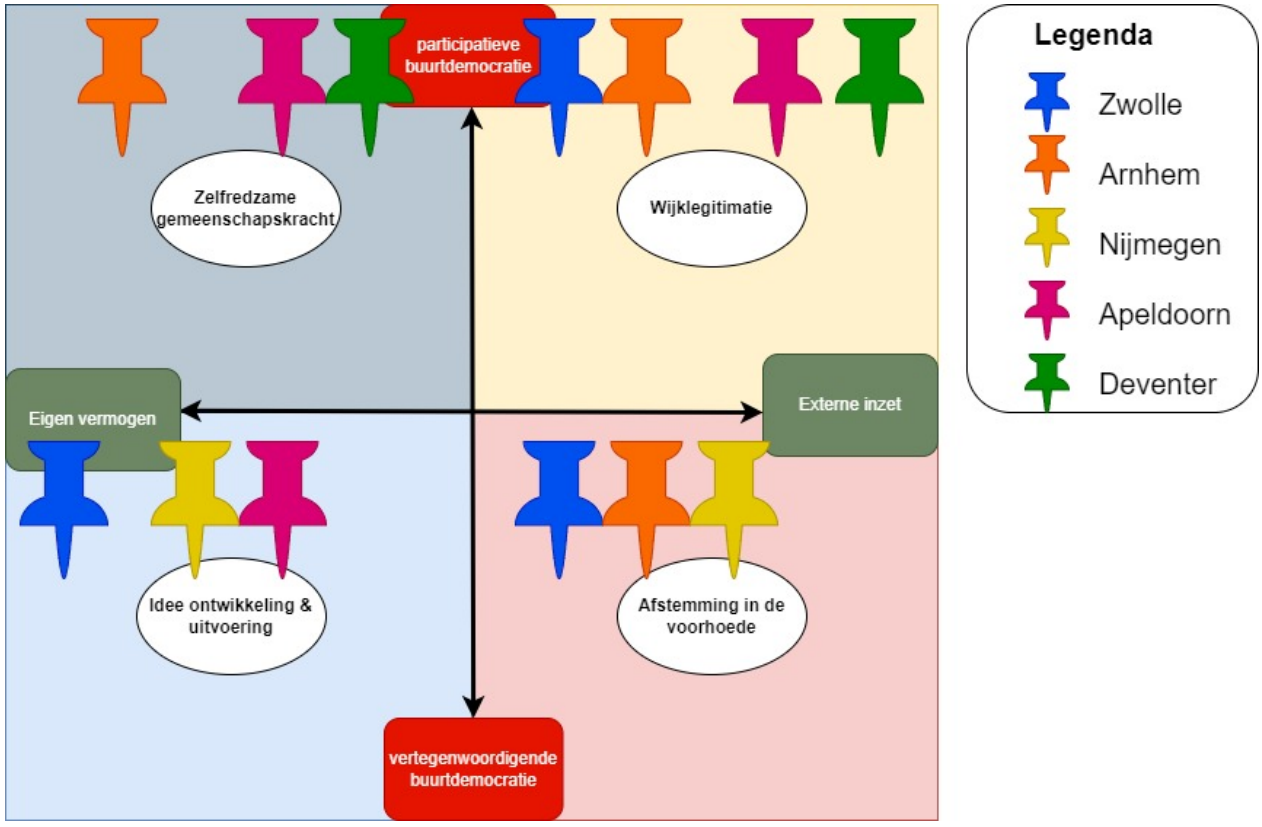
   Dit is een groot contrast met budgetten in andere gemeenten. Opvallend is ook dat Zwolle juist relatief weinig budget investeert in wijkmanagement (dit zijn alleen de budgetten Buurtbonus, Premie op Actie en Bewonersinitiatieven Buitenruimte).

3. Nijmegen kent een aanpak waarbij budgetten vanuit verschillende domeinen (fysiek, sociaal en veiligheid) landen in de wijk via wijkbudgetten. Voor elk van deze domeinen is er een aparte wijkregisseur aangesteld, die onder meer de budgetten beheert. In één wijk wordt er dan samengewerkt tussen 3 verschillende wijkregisseurs, die samen een team vormen. Er is dus een wijkregisseur fysiek, wijkregisseur sociaal én een wijkregisseur veiligheid. Zij hebben elk meerdere stadswijken onder zich. Deze werkwijze zorgt voor meer integraliteit, want 3 aparte afdelingen in de gemeente hebben een eigen wijkregisseur. Dit brengt ook weer uitdagingen met zich mee.

4.4 Mapping in the making

Nu er een gedetailleerd overzicht is van alle wijkbudgetten per gemeente, is het ook mogelijk om de gemeentes in positie te brengen in de onderzoeksmatrix. In figuur 3 zie je welke gemeente zich waar bevindt. Besef wel: dit is een momentopname en gaat uit van de huidige situatie (voorjaar 2024). Dat is uiteraard aan veranderingen onderhevig. Het geeft wel een indruk van waar je je als gemeente bevindt. Ook helpt het bij het beantwoorden van de onderzoeksvraag van dit rapport. Dit is een startpunt om vervolgens ten rade te gaan: waar willen we als gemeente naartoe bewegen? Wat voor stad willen wij zijn? Waar liggen onze kansen en mogelijkheden? Dit nodigt dus uit tot verder gesprek!

Figuur 3. Zoek de verschillen

Uit figuur 3 blijkt dat elke gemeente een andere combinatie hanteert. Deventer (groen) en Nijmegen (geel) richten zich op twee vormen van bewonersinvloed, waarbij Deventer duidelijk inzet op directe zeggenschap van inwoners. Zwolle, Arnhem en Apeldoorn combineren elk drie verschillende vormen van invloed over de wijkbudgetten. Wijklegitimatie wordt het meest ingezet onder de verschillende gemeenten. Dit betekent dat wijkmanagement in alle gemeenten constant laveert tussen wensen en behoeften vanuit inwoners (participatieve buurtdemocratie) en plannen en beleid vanuit de gemeente (externe inzet).

Zelfredzame gemeenschapskracht

Drie gemeenten springen eruit op dit vlak: Arnhem, Apeldoorn en Deventer. Dit betekent dat inwoners hier meer directe zeggenschap hebben over wijkbudgetten. Tegelijkertijd zetten wijkbudgetten van deze gemeenten in op het eigen vermogen van die inwoners (linkerkant van het model).

Deventer scoort hoog op dit vlak en bevindt zich bovenin de matrix. Via de WijDeventer aanpak worden bewoners actief betrokken bij het toekennen van subsidies. Bewoners kunnen hun eigen ideeën aandragen bij een wijkteam. Het wijkteam bestaat uit een bijzonder betrokken groep inwoners, die deze bewonersinitiatieven beoordeelt. De wijkmanager is voorzitter van het wijkteam en regelmatig schuift een wijkwethouder of wijkcontactraadslid aan, in de rol van toehoorder. Wijkmanagers geven aan dat bewoners vaak nog kritischer zijn dan de gemeente zelf en absoluut niet zomaar geld toekennen. Een advies vanuit Deventer is dan ook: vertrouw de inwoner!

Arnhem scoort ook hoog op participatieve buurtdemocratie. Hiermee hebben inwoners veel directe zeggenschap op wijkbudgetten. Dit gebeurt middels bewonersbudgetten, die op basis van verkiezingen worden verdeeld over bewonersinitiatieven. De besteding van dit budget moet

ten goede komen aan de wijk en volgt een aantal spelregels, opgesteld vanuit de gemeente. Volgens de wijkmanager in Arnhem is dit een groot succes. Bewoners nemen namelijk veel verantwoordelijkheid en deze werkwijze vergroot eigenaarschap en zeggenschap over de wijk.

Wijklegitimatie

De aanpak van wijklegitimatie schippert tussen inspelen op plannen en ideeën vanuit bewoners en tegelijkertijd sturen op basis van beleid en plannen van de gemeente. Zwolle, Arnhem, Apeldoorn en Deventer scoren hoog op dit vlak. Volgens Joop Hofman, Radboud Engbersen en Kees Fortuin, kenmerkt de aanpak van wijklegitimatie onder meer door het volgende:

“Soms reageert de wijk op voorgenomen beleid en projecten, een andere keer begint het gesprek in de wijk met wensen, behoeftes en ambities van bewoners.” (zie pagina 12)

Dit is terug te zien in de aanpak van Zwolle, waarbij wijkmanagement inspeelt op gemeentelijk beleid en tegelijkertijd in kaart brengt waar wensen en behoeftes van groepen inwoners liggen. Het grootste gedeelte van de wijkbudgetten belegd bij wijkmanagement in Zwolle, bevindt zich in dit vlak. Deze aanpak houdt in dat *“De professionele krachten zoeken een wijkbrede legitimatie voor hun inzet. (…) Het model wijkbudgetten zorgt voor stevig draagvlak onder de bewoners voor het handelen van instanties.” (zie pagina 12).* Door in te zetten op wijklegitimatie kun je dus ook draagvlak vergroten.

Voor Apeldoorn is gebiedsgericht werken belangrijk en hiermee zet de gemeente in op wijklegitimatie. Apeldoorn is zich meer lokaal gaan organiseren op buurtniveau, na de transitie van de afgelopen jaren en met de komst van de Vitaliteitsagenda’s. Gebiedsmanagers (vergelijkbaar met wijkmanagers in Zwolle) hebben het overzicht over alle verschillende buurten, analyseren en doen onderzoek en gaan in gesprek met inwoners en gebiedsparticipanten en schrijven de Vitaliteitsagenda’s. In Apeldoorn is de subsidieregeling voor wijk- en dorpsraden vervallen en heeft de gemeente nieuwe subsidieregelingen in het leven geroepen. Inwoners kunnen nu zelf (online) een aanvraag doen voor een bewonersinitiatief (via de regelingen: Initiatieven, Gebiedsparticipatie en Jaarwisseling). Dit verloopt via gebiedsmanagement. Initiatievenmakelaars en gebiedsondersteuners begeleiden inwoners met het indienen van een aanvraag.

In de gesprekken met de gebiedsmanager in Apeldoorn bleek dat enkele wijkraden in het stedelijk gebied gestopt zijn, met het schrappen van de automatische subsidie aan dorps- en wijkraden. De nieuwe manier van werken, door gesprekken met inwoners aan te gaan over hun eigen buurt, heeft echter ook nieuwe gebiedsparticipanten en betrokken inwoners opgeleverd. De contacten met de gemeente lopen niet alleen maar via de dorps- en wijkraden. In de dorpen zijn de dorpsraden nog steeds allemaal actief. Vanwege gemeenschapszin in een dorp is de vertegenwoordiging van een dorp door een dorpsraad ook meestal legitiem.

Idee ontwikkeling & uitvoering

In dit vlak staat het eigen vermogen van inwoners centraal, gecombineerd met een meer indirecte vorm van zeggenschap. Joop Hofman, Radboud Engbersen en Kees Fortuin zeggen hierover: *“De gemeente stimuleert bewoners om ideeën en projecten aan te leveren of initiatieven uit te voeren. Het proces van onderlinge afweging speelt zich vervolgens grotendeels buiten hun gezichtsveld af en gebeurt vaak op basis van afwegingscriteria. Het zorgt voor duidelijkheid, maar ook afstand tussen aanpakkers en beslissers.” (zie pagina 12)*

Zwolle, Nijmegen en Apeldoorn werken gedeeltelijk volgens deze werkwijze. In Zwolle en Nijmegen kunnen inwoners initiatieven voor hun buurt, straat of wijk indienen via het digitale platform MijnWijk(plan). Dit gaat om bewonersinitiatieven in de openbare ruimte, zoals het starten van een moestuin of het aanleggen van een jeu de boules baan. Het gaat hierbij om het versterken van de leefbaarheid in een wijk. In Apeldoorn kunnen inwoners digitaal initiatieven

indienen via drie verschillende subsidieregelingen. Een kanttekening bij deze digitale manier van werken is dat het met name lastig is voor ouderen. Dit merken wijkmanagers in Zwolle op, met name als het gaat om de E-herkenning bij het doen van aanvragen via het subsidieloket. Bewoners kunnen in Apeldoorn geholpen worden met het indienen van een aanvraag door de initiatievenmakelaars en gebiedsondersteuners of door welzijnsorganisatie Stimenz of door de dorps- of wijkraad.

Wijkmanagement slaat doorgaans de brug tussen de bewonersinitiatieven en de interne organisatie. Wijkregisseurs en wijkmanagers sturen erop aan dat het perspectief van de inwoner – en dus de gebruiker van de openbare ruimte – mee wordt genomen bij de planvorming, maar ook bij de realisatie van de plannen. In Nijmegen geeft de wijkregisseur van het fysieke domein duidelijk aan dat het een belangrijke taak is om het gebruikersperspectief van inwoners mee te nemen naar verschillende afdelingen binnen de gemeente. De wijkregisseurs (fysiek) daar zijn in dienst van de afdeling stadsbeheer, maar slaan ook bruggen naar de afdelingen stadsontwikkeling en stadsrealisatie. Juist het gebruikersperspectief is daar heel belangrijk: wat betekenen nieuwe (stedelijke) ontwikkelingen voor de mensen die er wonen? Door in gesprek te gaan met inwoners, kunnen er mogelijk nog kleine aanpassingen worden doorgevoerd op basis van wensen en behoeften van inwoners.

Afstemming in de voorhoede

Zwolle, Arnhem en Nijmegen werken allemaal gedeeltelijk volgens deze aanpak. ‘Afstemming in de voorhoede’ zet hoofdzakelijk in op overleg tussen professionals, die onderling ideeën uitwisselen en afstemmen. De wijkbudgetten *“zijn vooral een akkoord tussen de bestaande, vaak formele, organisaties van bewoners en professionals. Het gevaar is dubbel: ze kunnen leiden tot ‘bovenbaasjes’- gedrag en in het verlengde daarvan missen ze vaak de gevoelens die spelen in de wijk.” (zie pagina 12)*

Opvallend in Zwolle is dat wijkmanagement niet volgens deze aanpak werkt, maar andere afdelingen binnen de gemeente wel. De budgetten die naar de wijkverenigingen gaan, evenals de andere budgetten van maatschappelijke ontwikkeling (sociaal domein) vallen hieronder. Ook het budget ‘Schoon Zwolle’ vanuit beheer en onderhoud zit in dit vlak. Dit betekent dat inwoners weinig (directe) zeggenschap hebben over deze budgetten.

In Nijmegen geeft de wijkregisseur (vergelijkbaar met wijkmanagers in Zwolle) van het sociale domein aan dat het vooral diens taak is om op wijkniveau te coördineren en integraal samen te werken met alle partners (denk aan zorginstellingen). Wijkregisseurs vervullen hierin een regierol. Dit past goed bij ‘afstemming in de voorhoede’.

4.5 Geleerde lessen in den lande

Zwolle heeft op bijna elk vlak in het model budget zitten en scoort wat dat betreft goed. Toch ontbreekt het Zwolle nog aan een inzet op “zelfredzame gemeenschapskracht” (het grijze vlak in de matrix). Bij zelfredzame gemeenschapskracht wordt een beroep gedaan op de ‘initiatiefkracht’ en verantwoordelijkheid van bewoners, waardoor het moreel eigenaarschapsgevoel van de buurt zich ontwikkelt. Hierbij hebben inwoners meer directe zeggenschap over de wijkbudgetten. Het inzetten op deze vorm van wijkbudgetten is juist essentieel om bewoners te mobiliseren en initiatieven vanuit de samenleving te faciliteren.

Als je inwoners meer directe zeggenschap wil geven, heb je een bottom-up aanpak nodig. In Arnhem wordt dit bijvoorbeeld gedaan door middel van verkiezingen. De Zwolse geschiedenis leert ons dat verkiezingen ook hier zijn gehouden. Met de geleerde lessen van toen, is het mogelijk om te zoeken naar innovatieve vormen om in te zetten op deze zelfredzame gemeenschapskracht. Dit sluit aan bij de aanpak van Joop Hofman. Verschillende opgaven waar de gemeente voor staat zijn vooral sociaal-maatschappelijke transities. Denk aan de energietransitie, waarbij bewoners zélf hun huis moeten gaan verduurzamen en bewoners zelf in actie moeten komen. Maar ook de regeling ‘Schoon Zwolle’ heeft een grote maatschappelijke en sociale component. Deze maatschappelijke route vraagt om een andere houding van de gemeente. Dit sluit aan bij Joop Hofman, die ook een andere, actieve rol ziet weggelegd voor bewoners. Bewoners zijn niet alleen consumenten, maar kunnen ook eigenaar zijn over hun eigen leefomgeving.

Hierbij kan ook inspiratie geput worden uit de aanpak in Deventer. Via de aanpak WijDeventer adviseert een team van betrokken bewoners (wijkteam) over de besteding van het wijkbudget. Bewoners met een initiatief voor hun wijk, leggen hun plan voor aan het wijkteam en zij buigen zich over de vraag of het bewonersinitiatief al dan niet moet worden toegekend. Op deze manier kan er een zorgvuldige afweging worden gemaakt door inwoners zelf. Dit wordt begeleid vanuit wijkmanagement en ook wijkwethouders en wijkcontactraadsleden sluiten af en toe aan bij de vergaderingen als toehoorder. Met ruim 30 jaar ervaring geeft Deventer de volgende lessen mee:

1. Vertrouw de inwoner
   De wijkmanagers onderstrepen dat bewoners vaak heel veel weten over hun buurt en hoe het leven op straat in elkaar steekt. Zij zijn goede adviseurs, waar je als gemeente gebruik van moet maken en blij mee kunt zijn. Het is daarom ook belangrijk om vanuit vertrouwen te werken. Vertrouw op de bewoners, zij zijn zeer deskundig en serieus. Dat vertrouwen kan er komen als je korte lijnen hebt en mensen kent. Door het contact van wijkmanagers en opbouwwerkers met bewoners, kunnen zij inzetten op dat vertrouwen.

2. Zet in op goede interne samenwerking
   De grootste uitdaging rondom bewonersinitiatieven ligt in de interne organisatie. Bij een initiatief vanuit bewoners in de openbare ruimte zijn vaak allerlei disciplines binnen de gemeente betrokken. Denk aan groen, spelen, veiligheid. Het is best een klus om binnen de organisatie groen licht te krijgen voor het uitvoeren van een bewonersinitiatief. Sinds 2023 is er een initiatieftafel in het leven geroepen om dit proces beter te faciliteren. Bewonersinitiatieven worden door de wijkmanagers aangedragen, waarbij alle disciplines om tafel zitten. Er wordt dan gekeken of een initiatief uitgevoerd mag en kan worden, en zo ja onder welke voorwaarden.

3. Continuïteit wijkteam + naamsbekendheid
   Het is een uitdaging om bewoners te vinden voor de wijkteams, die dit voor meerdere jaren willen doen. Vaak is het gemakkelijker om je in te zetten voor je eigen buurt of straat via een initiatief. Het werk van een wijkteam vergt een bepaald type mensen, die nieuwsgierig zijn naar hun wijk en graag willen weten wat er ook in andere delen van de wijk gebeurt.
   Tot slot is het een uitdaging om WijDeventer, ook na ruim 30 jaar, onder de aandacht te brengen bij inwoners en partners in de wijk (denk aan scholen, sportverenigingen, zorginstellingen, woningcorporaties en de politie).

H5. TOEKOMSTPERSPECTIEF

Tot slot neemt dit onderzoek een aantal ontwikkelingen binnen en buiten Zwolle mee, waar dit onderzoek op aanhaakt. Hier liggen kansen voor de gemeente om bewoners meer zeggenschap te geven over wijkbudgetten en dit goed te borgen binnen de organisatie. Dit toekomstperspectief geeft denkrichtingen mee voor Zwolle.

Versterken Wijkgericht Werken

De gemeente Zwolle staat voor een aantal grote stedelijke opgaven zoals de woningbouw en de energietransitie en wil dit op een zorgvuldige manier doen waarbij het belang van een kwalitatieve groei in het coalitieakkoord wordt benadrukt: 'Samen voor een waarde(n)volle toekomst'. Dit vraagt om een doorontwikkeling van de organisatie. Enerzijds via het gebiedsgericht werken waarbinnen verschillende stedelijke opgaven bij elkaar komen. Anderzijds via het versterken van het wijkgericht werken, waardoor er nadrukkelijker een koppeling ontstaat tussen de opgaven waar de stad voor staat en de behoeften die in wijken leven.

Dit raakt aan het thema zeggenschap. Wie heeft zeggenschap over wat? Zeggenschap kan liggen bij de gemeente, inwoners en/of bij partners in de wijken. De gemeente heeft momenteel een sturende en faciliterende rol met veel zeggenschap. Veel inwoners willen graag een actieve bijdrage leveren aan hun leefomgeving (straat, buurt, wijk, stad). Dit is terug te zien in de vele bewonersinitiatieven die Zwolle rijk is (zie MijnWijk). Je kunt ervoor kiezen als gemeente om de inwoners nog meer (directe) zeggenschap te geven. Uiteraard met bepaalde spelregels en binnen de wettelijke kaders. Meer zeggenschap geven aan inwoners vraagt echter wel om een stukje loslaten als gemeente én te handelen vanuit vertrouwen.

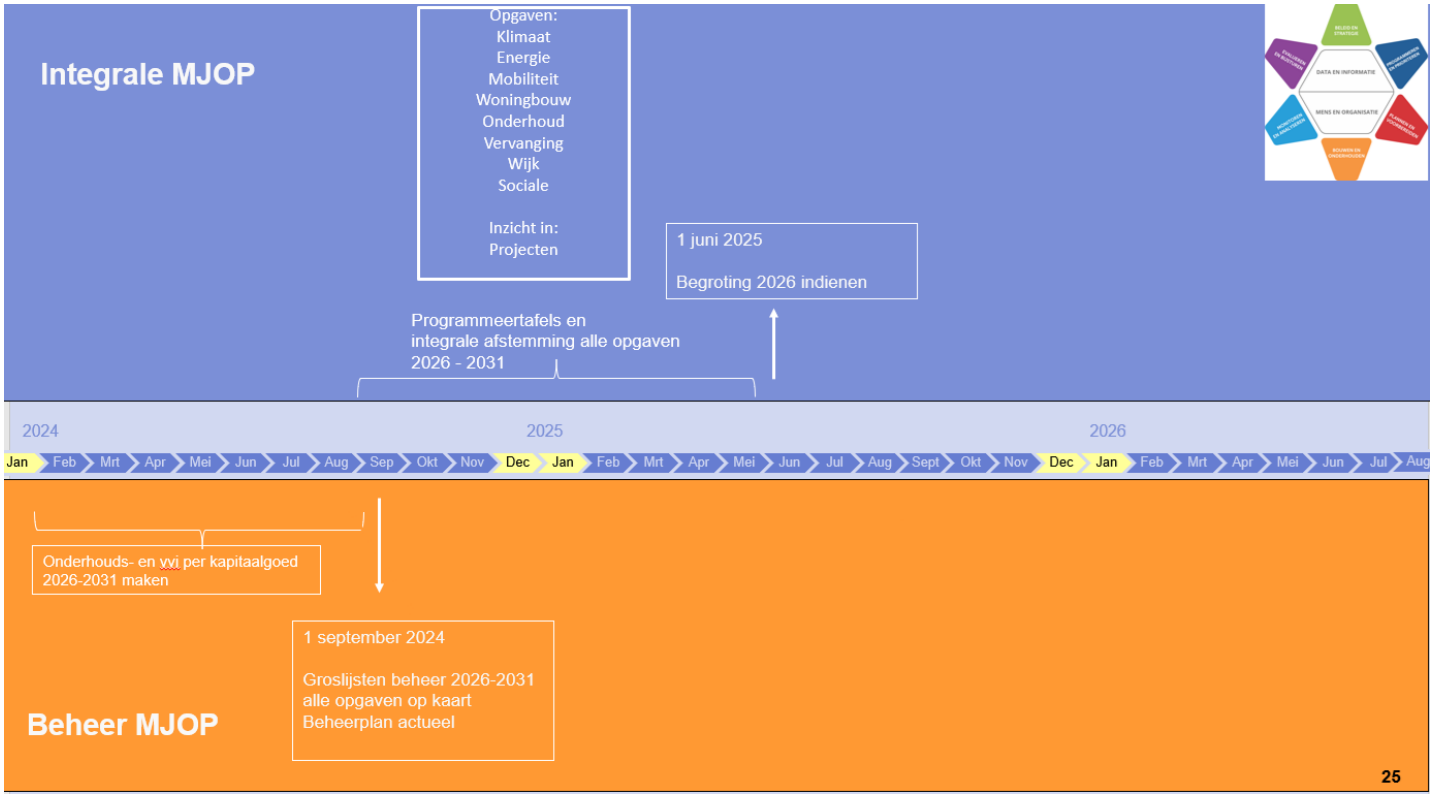
Naast zeggenschap speelt participatie een rol in het versterken wijkgericht werken. Zwolle kent twee grootschalige bewonersinitiatieven: Vijftig Tinten Groen in Assendorp en het WijBedrijf in Dieze Oost. Dit zijn daadwerkelijke experimenten die bijdragen aan een belangrijke stedelijke opgave, de energietransitie en waarbij het gaat om overheidsparticipatie in bewonersinitiatieven. Participatie wordt nu nog vaak gezien als een proces waarbij de gemeente plannen maakt en inwoners vraagt om te participeren in deze plannen of beleid (zie Hanza). Het is echter ook mogelijk om dit perspectief te kantelen en juist als lokale overheid te participeren in – of samen te werken met – bewonersinitiatieven. Zwolle is daar nu mee bezig via deze twee experimenten. De komende tijd zal verkend worden hoe we hier als gemeente van kunnen leren.

Versterken Meer Jaren Opgave Programmering (MJOP)

Het MJOP biedt een uitkomst om te zorgen voor meer integrale samenwerking en afstemming tussen verschillende domeinen en afdelingen. Vanuit beheer en onderhoud ligt er de wens dat wijkmanagement betrokken wordt bij het Meer Jaren Opgave Programmering. Ook vanuit wijkmanagement is dit interessant, omdat er gedeelde opgaven en gedeelde belangen zijn. Immers, alle opgaven van de stad landen in de wijken. Als de wijkopgaven van wijkmanagement opgenomen worden in het integrale MJOP, kunnen andere afdelingen daar ook beter op in spelen. Zo kunnen we beter onderling afstemmen.

De planning vanuit MJOP stelt beheer en onderhoud als volgt voor: Elk jaar in juni (bijv. 2025) leveren we de begroting voor het daaropvolgende jaar (2026) aan. Idealiter hebben we in september (2024) de concept plannen klaar voor de periode 2026 – 2030. Dat geeft tijd om tussen september 2024 en juni 2025 te overleggen met andere opgaven (zie figuur 4). En te beginnen met afstemmen tussen de beheer en onderhoudsplannen en de wijkplannen. Hoe kun je alles op elkaar afstemmen? Welke geldstromen kunnen eventueel gebundeld worden? En vereist dit her prioritering van beheer en onderhoud of andere ontwikkelingen in de wijken? Het is belangrijk om voldoende tijd in te bouwen voor dit overleg. In onderstaande figuur staat een tijdslijn van het MJOP proces afgebeeld. Voorstel is om vanaf september dit overleg te voeren tussen beheer en onderhoud en wijkmanagement en te leren wat het ons oplevert en wat we bij te schaven hebben.

Figuur 4. Tijdlijn integrale MJOP

Minder budget buurtinitiatieven: budget Oranjefonds valt weg

Buurtinitiatieven in Zwolle maken al jarenlang gebruik van twee budgetten van het Oranjefonds: Burendag en NL Doet. Buurtbewoners vroegen hier jaarlijks subsidie aan met hun buurtinitiatief. Per initiatief was er jarenlang €700 voor NL Doet en €300 voor Burendag beschikbaar. Dit geld werd besteed aan onder meer een springkussen, beplanting in de wijk, het planten van fruitbomen, het aanleggen van een waterpomp. Ook investeerden buurtinitiatieven in een nieuw speeltoestel, een bijenhotel en het plaatsen van een bank in de wijk.

Sinds 2024 heeft het Oranjefonds de spelregels aangepast en is het geld voor NL Doet alleen bestemd voor verenigingen, stichtingen en bedrijven. Het budget van Burendag was in 2023 al leeg voordat in Zwolle de Groene Loper ten behoeve van alle Zwolse buurtinitiatieven ging aanvragen. Het wegvallen van deze budgetten brengt risico's met zich mee.

Juist dit jaarlijkse budget voor buurtinitiatieven werkt als een fundering voor de plannen en ideeën in een buurt. Zo houden betrokkenen leven in hun initiatief en bouwen ze samen aan een

plek die voor hen als 'thuis' voelt. Dit budget valt dus per 2024 weg en dat heeft een negatieve impact op de levendigheid en veerkracht van de Zwolse buurtinitiatieven. Het budget is relatief klein, maar juist voor de kleinschalige bewonersinitiatieven essentieel om voort te kunnen bestaan. Vraag is even of hier een extra budget moet komen of dat slimme koppelingen met onderhoudsbudgetten of wijkverenigingen een uitkomst kan bieden.

Flexibilisering van geldstromen

In de afgelopen jaren is geëxperimenteerd met geld bestemd voor bewonersinitiatieven vanuit programmagroepen over te hevelen naar wijkmanagement, via de Buurtbonus (zie kader p. 19). Dit is geëvalueerd en door de betrokken partijen als positief ervaren. Dit biedt kansen voor de toekomst: het gaat hier niet per sé om méér budget voor bewonersinitiatieven, maar om het maken van slimme koppelingen intern binnen de gemeente. Dit linkt aan het huidige debat rondom ontschotten (budgetten samenvoegen, mits zij hetzelfde doel dienen) om verkokering in de organisatie tegen te gaan. Dit kan een meer integrale manier van werken bevorderen. Dit vergt goede onderlinge afstemming, sterk leiderschap en bovenal een houding van vertrouwen. Vertrouwen in elkaar binnen de gemeente én vertrouwen in inwoners. Zo brengen we ook de menselijke maat weer terug.

Leren van andere landen

Ook in andere landen wordt geëxperimenteerd met wijkbudgetten en het geven van meer zeggenschap aan inwoners. Door een raadslid van Volt is het voorbeeld van Barcelona ingediend. Dit is een interessante casus, waarbij 30 miljoen euro van de gemeentebegroting is gereserveerd voor wijkbudgetten waar inwoners zeggenschap over hebben. Dit wijkbudget wordt verdeeld over de 10 stadswijken (gemiddeld €3 miljoen per wijk), waarbij de inwoners beslissen hoe het budget wordt besteed. Bewoners kunnen zelf initiatieven aandragen, die worden getoetst en waar vervolgens door alle inwoners van Barcelona op kan worden gestemd. Qua aanpak lijkt dit op de Zwolse historie van verkiezingen rondom wijkbudgetten. Ook qua resultaat zijn er overeenkomsten: in Barcelona is een gemeenschapscentrum opgericht, worden parken en speeltuinen gerenoveerd en wordt ingezet op duurzaamheid en vergroening. Om het proces te begeleiden, zijn er in Barcelona wijkcomités opgericht bestaande uit vertegenwoordigers van de gemeente en wijkbewoners. Deze comités helpen bij het coördineren van de participatieve begrotingsprocessen en zorgen voor transparantie en verantwoording.

H6. Conclusie en aanbevelingen

Conclusie

Dit rapport over wijkbudgetten in Zwolle en daarbuiten spitst zich toe op de vraag: *In welke mate hebben bewoners invloed op de besteding van wijkbudgetten en in hoeverre kan dit worden uitgebreid?* De huidige situatie van Zwolle is vastgelegd in dit rapport en daarnaast is er ook in Arnhem, Deventer, Nijmegen en Apeldoorn gekeken hoe zij vormgeven aan de wijkbudgetten vanuit wijkmanagement.

Zwolle doet al veel op het gebied van inwonersbetrokkenheid. Diverse afdelingen van de gemeente hebben elk hun eigen budget om bewonersinitiatieven te stimuleren. Wijkmanagement speelt hierin een belangrijke en verbindende rol, maar heeft beperkt budget. Er wordt gezocht naar interne samenwerkingen om verkokering tegen te gaan. Een mooi voorbeeld hiervan is het ‘optoppen van de Buurtbonus’ (zie kader 1), dat in de toekomst wellicht vervolg kan krijgen. Hierbij werd geld bestemd voor bewonersinitiatieven vanuit programma’s overgeheveld naar wijkmanagement. De budgetten dienden hetzelfde doel en konden daardoor succesvol worden gebundeld. Dit toont aan dat er niet altijd méér budget voor bewonersinitiatieven nodig is, maar dat er slimme koppelingen gemaakt kunnen worden bij geldstromen die hetzelfde doel dienen. Hier is wel goede interne afstemming voor nodig binnen de organisatie.

Toch blijkt uit de analyse van dit rapport dat inwoners van Zwolle meer (directe) zeggenschap kunnen krijgen over de besteding van wijkbudgetten. Door inwoners meer directe zeggenschap te geven, ga je uit van het principe ‘zelfredzame gemeenschapskracht’. Dit is een effectieve manier van werken: het versterkt en verbindt sociale netwerken in de wijk, doet een beroep op de initiatiefkracht van Zwollenaren en vergroot de eigen verantwoordelijkheid van bewoners. Meer zeggenschap voor inwoners kan ook leiden tot het vergroten van draagvlak (voor diverse plannen en ideeën onder bewoners én voor beleid vanuit de gemeente). Tot slot draagt het bij aan het ontwikkelen van eigenaarschap van bewoners over hun fysieke leefomgeving.

Als inwoners meer zeggenschap krijgen over wijkbudgetten, roept dat ook de vraag op hoe je dit als gemeente goed faciliteert. Er is een spanningsveld tussen wie regie en zeggenschap heeft: de gemeente versus de inwoners. Om inwoners meer zeggenschap te geven, moeten er op organisatorisch vlak ook keuzes worden gemaakt. Hier liggen veel kansen, zoals het inspirerende voorbeeld van Arnhem met een gekantelde begroting. Hierbij zijn budgetten ontschot en op wijkniveau samengevoegd. Ook is de begroting substantieel omgevormd in wijkbudgetten. Het idee achter het ‘kantelen’ van een begroting is dat inwoners soms efficiënter geld besteden dan de gemeente. Dit sluit aan bij de bevindingen in Deventer. Met de WijDeventer aanpak vormen betrokken bewoners wijkteams en zij adviseren over het geld bestemd voor bewonersinitiatieven. De ervaring daar is dat bewoners heel secuur met geld omgaan en dat er vanuit de gemeente vooral vertrouwen nodig is in die inwoners.

Om meer zeggenschap bij bewoners te leggen, sluit dit rapport af met drie concrete aanbevelingen, inclusief een stappenplan.

Aanbeveling 1: Experiment Platform Bewonersinitiatieven

Er liggen veel mogelijkheden om Zwollenaren meer zeggenschap te geven over wijkbudgetten. Op basis van de analyse en geleerde lessen elders in Nederland, komt dit onderzoek met de aanbeveling om in Zwolle te starten met een 'platform Bewonersinitiatieven'. Dit is in eerste instantie een experiment in een gedeelte van de stad om ervaring op te doen waarbij bewoners meer direct invloed krijgen op de besteding van wijkbudgetten. Onder begeleiding van wijkmanagement kan dit experiment worden uitgerold. De looptijd van het pilot is 3 jaar. Dit biedt genoeg ruimte om het platform op te starten, inwoners te mobiliseren en bekendheid te genereren. Tijdens deze 3 jaar is het raadzaam dit pilot meermaals te evalueren, op vooraf vastgestelde indicatoren. Het is belangrijk om te kijken naar A) de successen, B) de valkuilen/belemmeringen en C) de vraag te stellen: als dit voor deze wijk in Zwolle wel/niet goed werkt, hoe werkt dat dan in andere wijken? Het is altijd belangrijk om te beseffen dat elke wijk in Zwolle een hele andere demografie kent; en elke wijk voor andere opgaven en uitdagingen staat. Ook liggen in elke wijk andere kansen. Daarom is het raadzaam dit niet direct stadsbreed uit te rollen, maar te starten met een pilot in één of twee wijken.

Hoe komt zo'n platform er nu precies uit te zien? Bij het opzetten van het platform Bewonersinitiatieven, gericht op het faciliteren van wijk- en buurtinitiatieven, komt van alles kijken. Denk hierbij allereerst aan een duidelijk Plan van Aanpak, het vinden en behouden van draagvlak onder inwoners, maar ook nadenken over bijvoorbeeld een communicatiestrategie. Om alvast wat houvast te bieden, heb ik onderstaand stappenplan ontwikkeld.

Stappenplan Platform Bewonersinitiatieven

Stap 1. Check onder inwoners of er behoefte is aan een platform bewonersinitiatieven.
Dit kan door een vraag uit te zetten onder het Zwols Burgerpanel. Pas als er draagvlak is onder inwoners voor meer (directe) zeggenschap over wijkbudgetten, kan Zwolle van start gaan met het pilot.

Stap 2. Kies één of twee wijken in Zwolle om dit pilot mee te starten.
Met het uitrollen van dit experiment in Zwolle, kiezen we bewust voor het uitrollen in één of twee wijken in 2 verschillende stadsdelen. De 5 stadsdelen in Zwolle zijn onderling erg verschillend, en zelfs binnen één wijk is er veel heterogeniteit in buurten en wijken. Om tot een geslaagd platform te komen, is het belangrijk om aandacht te hebben voor deze onderlinge verschillen. Dit kan beter door je eerst te richten op een gedeelte van de stad, met al haar diversiteit daarbinnen. Hierdoor creëer je focus en dit vergroot de kans op succes. Dit is bewust een organisch proces, waarbij je eerst in experiment-vorm gaat kijken hoe dat binnen één of twee wijken werkt. Hier kun je lessen uit trekken (do's en don'ts) door op meerdere momenten te evalueren op vooraf besloten succescriteria. Zo kun je uiteindelijk toewerken naar het beantwoorden van de vraag: *is een Platform Bewonersinitiatieven iets om over de gehele stad uit te rollen?*

<u>Keuze voor wijken:</u>
1. Zwolle-Zuid
Zwolle-Zuid is met 30 duizend inwoners een van de grootste stadsdelen, even groot als bijvoorbeeld Meppel. Er is een wijkenvereniging actief voor heel Zuid maar die vindt lastig vertegenwoordiging in alle buurten. De laatste jaren zijn (daarom) ook nieuwe, slagvaardiger bewonersorganisaties ontstaan. Een experiment in Zuid is interessant omdat zo beoordeeld kan worden hoe buurt(en)vertegenwoordiging en slagkracht georganiseerd kunnen worden.

2. Holtenbroek in stadsdeel Noord
Holtenbroek kent sinds 2021 al een platform-structuur en pioniert hiermee binnen de stad. De bewoners van de wijk zijn actief en betrokken en hebben veel ideeën voor de wijk. Het is daarom interessant om te verkennen of dit platform bewonersinitiatieven kan worden ondergebracht onder de bestaande Stichting Platform Holtenbroek. Hierin wordt de samenwerking gezocht tussen wijkverenigingen, sociale wijkteams, wijkmanagement en inwoners.

Stap 3. Stem onderling af welk wijkbudget wordt gebruikt
De Buurtbonus van de gekozen wijk kan worden ingezet als budget voor het platform bewonersinitiatieven plus mogelijk een deel van de bewonersinitiatieven buitenruimte. Vraag is wel of dit voldoende budget is – of dat hier middelen bij moeten komen. In geval van dat laatste, is het mogelijk extra incidenteel geld aan te vragen bij de raad voor een periode van 3 jaar. Maak hier heldere en transparante afspraken over.

Stap 4. Zorg voor voldoende capaciteit om dit pilot te draaien
Bewoners meer directe zeggenschap geven over wijkbudgetten kan goed werken, zie onder meer Deventer en Arnhem. Essentieel is dat er voldoende capaciteit is om het pilot uit te denken, te organiseren en te coördineren. Die capaciteit is er momenteel niet en dit vraagt dus van de politiek-bestuurlijke organisatie om extra middelen. Ook is het raadzaam een wijkwethouder aan te laten sluiten bij het gehele traject.

Stap 5. Gebruik een toolbox voor inwoners
Uit de geleerde lessen van Zwolle (Zie Hoofdstuk 3.2) blijkt dat inwoners veel energie hebben om aan de slag te gaan, maar hier wel ondersteuning bij kunnen gebruiken. Dit kan opgezet worden vanuit wijkmanagement met behulp van een toolbox voor inwoners. Wijkregisseurs kunnen gespreksleider zijn binnen het platform en eerste aanspreekpunt. Deze toolbox moet nog wel worden gemaakt.

Vraag is: hoe vind je gedreven en betrokken inwoners die het platform willen trekken? Loting is een optie, om zo tot een goede afspiegeling van de wijk te komen. Hierbij kunnen lessen worden getrokken uit de evaluatie van het Burgerberaad – met name op het vlak hoe je de energie onder inwoners vasthoudt en kunt faciliteren. Dit vergt vanuit de gemeente om goed aan te sluiten bij de belevingswereld van inwoners.

Stap 6. Zet in op de creativiteit van inwoners
Inwoners denken vaak in mogelijkheden en kansen. Bij het platform Bewonersinitiatieven is het belangrijk om in te spelen op deze energie. Een les uit Deventer is ook: Vertrouw de inwoner! Zij weten als geen ander wat er in hun straat, buurt en wijk leeft en zijn vaak nog kritischer op plannen en ideeën van bewonersinitiatieven, dan dat de gemeente is. Handel daarom vanuit vertrouwen, gelijkwaardigheid en benut de creativiteit!

Aanbeveling 2: Evaluatie MijnWijk
Wijkmanagement is enthousiast over de manier van werken met bewonersinitiatieven via MijnWijk. Dit online platform wordt gebruikt als communicatiemiddel tussen wijkmanagement en inwoners. Via het platform kunnen bewoners initiatieven aandragen vanuit de straat, buurt of wijk. Tegelijkertijd delen wijkregisseurs nieuws over de vorderingen van een bewonersinitiatief op dit platform. Uit gesprekken met de raadswerkgroep inwonersbetrokkenheid kwamen enkele aandachtspunten naar voren met betrekking tot dit platform. Om te onderzoeken of dit platform

toegankelijk is en wat de mogelijke verbeterpunten zijn, raden wij aan om een evaluatie te starten onder de gebruikers van dit platform: inwoners van Zwolle die een bewonersinitiatief starten. Na afloop van deze evaluatie kan worden gekeken hoe dit platform te verbeteren.

Voor een evaluatie onder gebruikers van MijnWijk zijn extra mensen en middelen nodig. Wijkregisseurs staan in contact met veel inwoners die het platform gebruiken. Gezien de hoge werkdruk en bezetting is er momenteel geen capaciteit om deze evaluatie op te starten. Daarom is het raadzaam extra capaciteit te beleggen bij wijkmanagement voor het uitvoeren van deze evaluatie. Dit kan door het inzetten van een extern onderzoeksbureau in samenwerking met wijkmanagement.

Aanbeveling 3: Maak meer slimme koppelingen in budgetten

Dit rapport toont aan dat allerlei domeinen en afdelingen binnen gemeente Zwolle willen samenwerken met inwoners. Het is daarom van belang om meer koppelingen te maken tussen wijkmanagement, beheer en onderhoud en maatschappelijke ontwikkeling. De reorganisatie van het fysiek domein en de nieuw gecreëerde afdeling Stadsbeheer en Vitale Wijken biedt momentum om de geldstromen nog eens tegen het licht te houden. Er worden al slimme koppelingen gemaakt in budgetten, maar dit gebeurt nu vaak ad hoc en er liggen kansen om dit meer structureel te organiseren. Slim koppelen betekent budgetten samenvoegen waar mogelijk, of overhevelen naar een andere plek binnen de organisatie. Dit zorgt voor ‘ontkokering’ (ook wel ‘ontschotten’ genoemd) en moet uiteindelijk zorgen voor meer integraliteit en transparantie. Het grootste doel bij slim koppelen van wijkbudgetten is dat het eenvoudiger wordt voor inwoners waar en hoe zij zeggenschap kunnen hebben over het wijkbudget.

Er zijn verschillende manieren hoe gemeente Zwolle meer slimme koppelingen kan maken:

- De wijkopgaven van wijkmanagement onderbrengen in het integrale MJOP
- Verder verkennen welke geldstromen eventueel gebundeld kunnen worden (Schoon Zwolle ondergebracht bij wijkmanagement?)
- Hoe meer flexibiliteit in budget creëren om zo goed mogelijk in te kunnen spelen op de dynamiek van de wijken? De samenleving verandert constant, waarbij energie van bewoners vaak zit op projecten die op korte termijn gerealiseerd kunnen worden. Om dit als gemeente te faciliteren, dan wel samen te werken met bewonersinitiatieven, is flexibiliteit in budget nodig. Door te ontschotten (geldstromen bundelen), kan er meer budget vrijgemaakt worden voor bewonersinitiatieven. Als dit door de politiek ook als wenselijk wordt ervaren, is het belangrijk om nader te verkennen hoe je dit organiseert binnen gemeente Zwolle.
- Wat zijn de mogelijkheden om vanuit programmagroepen zoals Circulaire Economie, Energietransitie en Mobiliteit, geldstromen bestemd voor bewonersinitiatieven structureel onder te brengen bij wijkmanagement?
    - Voorstel: Dit kan door het optoppen van de Buurtbonus, zoals beschreven in dit rapport is dit al eenmalig gedaan met een positieve evaluatie. Aanbeveling om hier een vervolg op te geven en dit structureel te borgen.

REFLECTIE

Het model van WijDeventer is inspirerend voor de stad Zwolle en biedt mogelijkheden om over te nemen. Tegelijkertijd is Arnhem, een stad met een gekantelde begroting die werkt volgens het principe Van Wijken Weten, ook interessant voor Zwolle. Dit onderzoek komt uiteindelijk met het voorstel om een nieuw platform in het leven te roepen als zijnde experiment: “Platform Bewonersinitiatieven” (zie aanbeveling 1).

In de vorm van een platform (zie aanbeveling 1) kun je meer zeggenschap bij inwoners leggen als het gaat om de besteding van (een gedeelte van) de wijkbudgetten. Wat levert dat op? Meer zeggenschap van inwoners over deze budgetten kan zorgen voor meer transparantie vanuit de gemeente. Zo krijgen inwoners meer zicht op hoe het geld, bedoeld voor bewonersinitiatieven, besteed wordt. Tegelijkertijd zorgt het voor een vergroting van het draagvlak van bewonersinitiatieven. Tot slot draagt het bij aan het ontwikkelen van eigenaarschap van bewoners over hun fysieke leefomgeving.

Hierbij maak ik graag drie kritische kanttekeningen:

1. Deventer is een hele andere stad dan Zwolle en de gemeente is anders opgebouwd. Qua inwoneraantal is Deventer net een slag kleiner (103.415 versus 133.133). Deventer is onderverdeeld in 11 wijken en heeft een team van 8 wijkmanagers. Zwolle, een net wat grotere stad mét grote groeiopgave heeft slechts 5 wijken en 5 wijkmanagers. Dit betekent voor Zwolle, dat een kleiner team verantwoordelijk is voor een groter gebied met meer inwoners.

2. Deventer geeft ook aan dat het lastig is om mensen te vinden voor de wijkteams. Lid zijn van een wijkteam in Deventer vergt grote betrokkenheid, tijd, ruimte én zin om 1 à 2 maanden te vergaderen met elkaar. Mocht Zwolle beginnen met een platform, is het dus essentieel om na te denken over een ‘wervingscampagne’: hoe bereik je inwoners én hoe bereik je mensen in de stad die hier zin, tijd en energie in willen stoppen? Het is slim om iemand van het communicatieteam hierbij aan te haken.

3. Vertrouw de inwoners! Dat is een kernboodschap vanuit Deventer. Deze stad werkt al decennialang met de aanpak WijDeventer (voorheen: Deventer Wijkaanpak) en hun ervaring is dat inwoners dié je bereikt en die onderdeel uitmaken van een wijkteam, ontzettend kundig, enthousiast en betrokken zijn. Tot slot geven zij echt niet zomaar geld uit en zijn ook kritisch op de bewonersinitiatieven die worden ingediend. Dus: vertrouw de inwoners van Zwolle en begeleidt hen naar meer zeggenschap!

BIJLAGE I. WIJKMANAGEMENT ZWOLLE

Wijkmanagement Zwolle

Zwolle kent vijf stadsdelen met elk een wijkteam. Per stadsdeel is er één team verantwoordelijk voor wijkmanagement, bestaande uit een wijkmedewerker, wijkregisseur(s) en een wijkmanager. In figuur 1 ziet u de bestuurlijke indeling van de stad in vijf stadsdelen, met de bijbehorende rollen van wijkmanagement. Samen vormen zij het team wijkmanagement binnen gemeente Zwolle. Op deze website vindt u meer informatie: [Wijken | Gemeente Zwolle]

Figuur 1. Stadsdelen Zwolle met de wijkteams

.

BIJLAGE II.

Bewonersinitiatief Celebesstraat

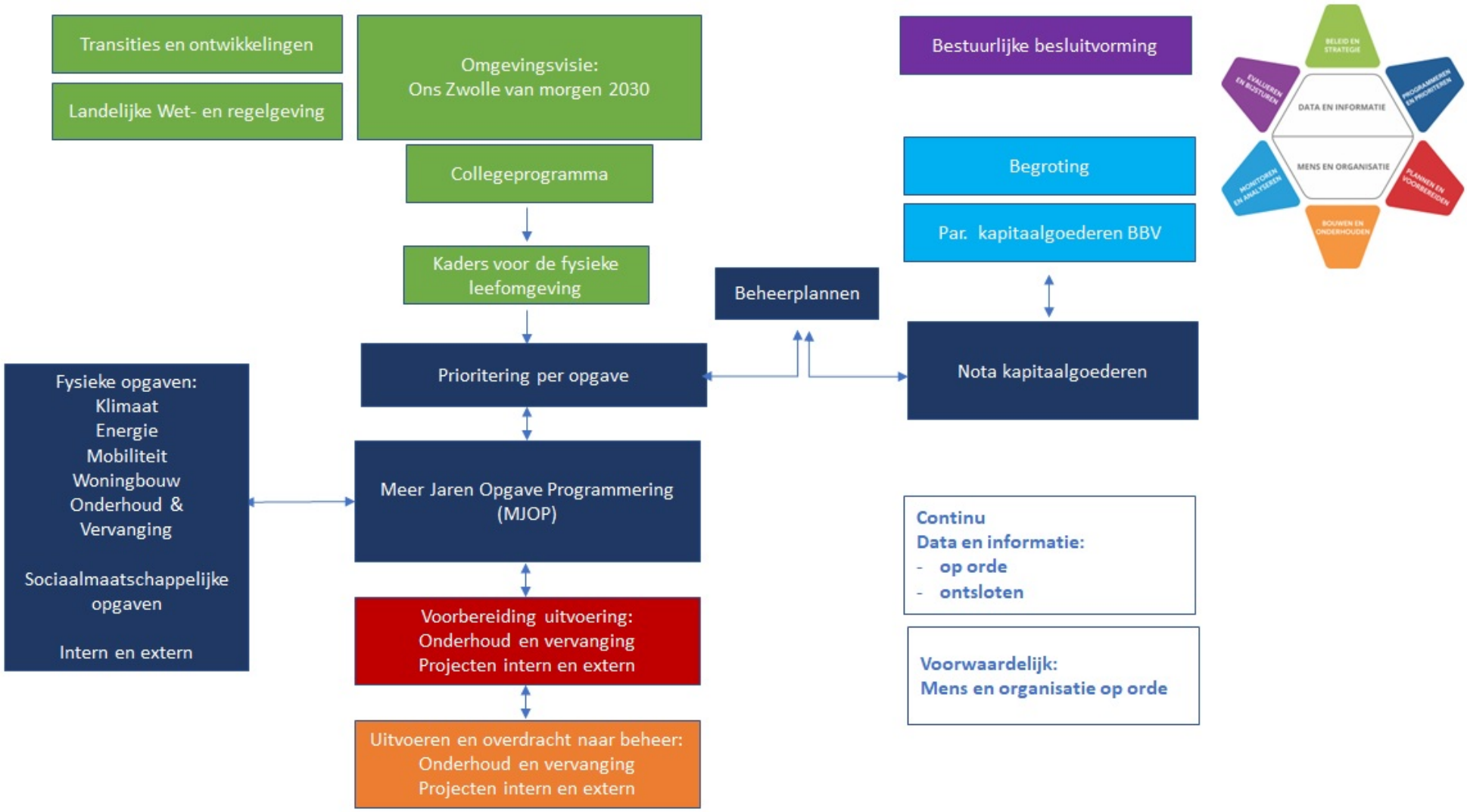

Wonen aan een drukke verkeersader in een hoog stedelijk gebied, dat is de woonomgeving van de Celebesstraat in de Indische Buurt. Veel verharding en weinig groen zorgt voor druk op de publieke ruimte, omdat meerdere mensen het groen voor verschillende, soms tegenstrijdige doeleinden (willen) gebruiken.

Het begon met een kleine groep die hun idee op MijnWijk had geplaatst. Zij durfden te dromen en een gewaagd voorstel te doen. Want in een hoofdgroenstructuur van de gemeente een buurttuin maken leek lastig. Groenbeheer is bij het bewonersinitiatief aan tafel gegaan en zij hebben elkaar gevonden in een ontwerp die beiden past.
Na 1,5 jaar waarin buren met elkaar soms lastige beslissingen moesten nemen, stond er een grote, enthousiaste en trotse groep van bewoners die meehielp de buurttuin te realiseren. Voor hen is de buurttuin dat wat telt. Voor de gemeente is de sociale cohesie en veerkracht het belangrijkste resultaat. Zo werkt Wijkmanagement samen met bewoners, organisaties en andere afdelingen binnen de gemeente aan vitale wijken.

Door slim te koppelen kon het grote deel van het omvangrijke bewonersinitiatief betaald worden vanuit groenbeheergeld Licht op Groen. De provincie Overijssel heeft dit initiatief gesteund met €1.000. Vanuit het wijkbudget ‘bewonersinitiatieven buitenruimte’ is €1.000 betaald. Verder hebben de initiatiefnemers gebruik gemaakt van een kleine financiële bijdrage van het Oranjefonds, bedoeld voor het jaarlijkse NL Doet in maart en Burendag in september.

Bijlage III. Meer Jaren Opgave Programmering (MJOP)

Op de volgende pagina treft u een overzicht van hoe het Meer Jaren Opgave Programmering is ingericht binnen de organisatie.

Door een scherp oog en doortastend handelen borgen wij de 8 kwaliteiten van Zwolle voor een leefbare stad/brede welvaart: nu, in transitie en straks